

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

”Om mänskligheten skulle dö ut... det är kanske inte så illa ändå”

En studie i socialt arbete om ungdomars resonemang kring klimatförändringar.

Elin Hansson och Sandra Roxendal

Kandidatuppsats SOPA63
HT2019
Handledare: Annika Capélan

Abstract

Authors: Elin Hansson and Sandra Roxendal

Title: “If humanity were to die... it might not be that bad after all” - A study in Social Work on adolescents’ reasoning about Climate Change.

Supervisor: Annika Capélan

Assessor: Carina Tigervall

The aim of this study was to examine how adolescents reason about climate change and how they themselves perceive that climate change affects their emotions and social interactions. Climate change is one of the greatest issues of modern time and adolescents are the ones who to a higher extent will have to face the issue in the future. The present study is based on semi-structured interviews with six adolescents ranging between eighteen and nineteen years old. It focuses on the significance given to the notion of climate change by the interviewees, how they reason about their own and others' emotions in relation to climate change and what meaning climate change has in their social interactions. To analyse the material we used the theories of symbolic interactionism and sociology of emotions. Our results show that there is a common understanding among the adolescents that changes in the climate and subsequently in the environment are currently happening because of human activities. Through their social interactions they are creating and co-creating the meaning of climate change, making the notion of climate change an embedded part of their understanding of changes in their nearby environment. Negative emotions, such as grief, stress, worry and fear, are dominant emotions expressed in relation to climate change. Lastly, a norm discussed by the interviewees is that they are expected to act environmentally friendly. This behaviour is reinforced in their social interactions, through processes of identification and by seeing themselves through the eyes of others. In this way climate change forms part of their identity building.

Key words: climate change, social work, adolescents, emotion, interaction

Förord

I första hand vill vi rikta ett stort tack till de ungdomar som ställde upp som intervjupersoner i vår studie. Det är tack vare er som vår uppsats har blivit till.

Ett stort tack även till vår handledare Annika Capélan för din tid, ditt engagemang och dina konstruktiva synpunkter.

Avslutningsvis vill vi tacka varandra för ett fantastiskt samarbete, där vi stöttat varandra genom toppar och dalar.

Lund, januari 2020

Elin Hansson

Sandra Roxendal

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Problemformulering	1
1.2 Syfte och frågeställningar	2
1.3 Definitioner	3
1.3.1 Ungdom	3
1.3.2 Klimatförändringar	3
1.3.3 Klimatstrejk	3
1.4 Förförståelse	3
2. Kunskapsläge	5
2.1. Sökningsförfarande	5
2.2 Emotioner och interaktioner kring klimatförändringar	5
3. Metod	9
3.1 Metodval	9
3.2 Urval och urvalsprocess	9
3.3 Insamling av empiri	10
3.4 Metoddiskussion	11
3.5 Analysförfarande	12
3.6 Metodens tillförlitlighet	13
3.7 Arbetsfördelning	14
3.8 Etiska överväganden	15
4. Teori	17
4.1 Symbolisk interaktionism	17
4.1.1 Social interaktion	17
4.1.2 Jaget & Spegeljaget	18
4.1.3 Identitet	19
4.2 Emotionssociologi	19
4.2.1 Emotionella processer	19
4.2.2 Emotionsregimer	20

4.2.3 Interaktionsritualer	20
5. Resultat och Analys	22
<i>5.1 Presentation av intervjupersonerna</i>	22
<i>5.2 Klimatförändringars innebörd för ungdomarna</i>	23
5.2.1 Synen på klimatförändringar och förändringar i närmiljö	23
5.2.2 Synen på vem som berörs av klimatförändringar	24
5.2.3 Synen på ansvar för klimatförändringar	25
<i>5.3 Emotioner kring klimatförändringar</i>	27
5.3.1 Emotionella processer	27
5.3.2 Emotionsregim	28
5.3.3 Hantering av emotioner	30
5.3.4 Interaktionsritualer	32
<i>5.4 Interaktioner kring klimatförändringar</i>	33
5.4.1 Social interaktion	33
5.4.2 Jaget & spegeljaget	35
5.4.3 Identitet	37
6. Avslutande diskussion	39
<i>6.1 Förslag på vidare forskning</i>	40
7. Referenslista	41
8. Bilagor	44
<i>8.1 Informationsbrev</i>	44
<i>8.2 Intervjuguide</i>	45

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Globala klimatförändringar är en av samtidens största fråga (Zapf 2009). I artikeln *World Scientists' Warning of a Climate Emergency* går 11 258 klimatforskare från 153 olika länder ihop för att varna allmänheten om den allvarliga klimatkris vi befinner oss i (Ripple, Wolf, Newsome, Barnard & Moomaw 2019). Dessa forskare menar att klimatförändringar utgör ett allvarligt hot för såväl mänskligheten som jordens ekosystem samt att de kommer att drabba oss värre och fortare än tidigare förutspått. Trots att kunskapen om sambandet mellan exempelvis industriell produktion och klimatförändringar funnits länge, har den överdrivna konsumtionen och människors livsstil knappt förändrats. Forskarna menar att det är i samhället som klimatförändringar uppstått och att det är även i samhället som klimatförändringar har sina lösningar. Därför vädjar de till hela mänskligheten, men framförallt till beslutsfattare, att de ska ta klimatförändringar på allvar och inse att vi befinner oss i en klimatkris som kräver handling (Ripple et.al 2019).

I Sverige kommer klimatförändringars direkta konsekvenser främst drabba oss genom ökade havsnivåer som påverkar dem som bor nära kusterna och genom värmeböljor som bland annat leder till fler och större skogsbränder. Vi kommer även att mottaga fler klimatflyktingar som inte kan bo kvar där de bor på grund av effekterna av klimatförändringar (Koch 2013). Ytterligare konsekvenser av klimatförändringar är rädsla och oro inför kommande förändringar av närmiljö och klimat (Cunsolo & Ellis 2018). Den typen av konsekvenser aktualiserades bland annat i SVTs partiledardebatt den 13 oktober 2019 där Per Bolund, som är Miljöpartiets partiledare och Sveriges finansmarknads- och bostadsminister, uttrycker att: "*Så många unga som lever med en ständig ångest och oro, inte minst för att vi har en värld som håller på att gå under på grund av klimatförändringar*" (Agenda 2019). Uttalandet visar att ungdomars emotioner kring klimatförändringar är ett högaktuellt ämne som diskuteras på högsta politiska nivå. De utmaningar som klimatförändringar medför är särskilt relevanta att undersöka hos ungdomar då de i högre grad kommer att drabbas av konsekvenserna över tid (Ojala 2012). Detta fokus och dess relevans stärks vidare av forskare som Ojala och Bengtsson (2019), vilka efterfrågar ytterligare studier kring klimatförändringar som tar utgångspunkt i ungdomarnas perspektiv, och Besel, Burke och Christos (2017), vilka särskilt efterfrågar kvalitativ forskning i ämnet.

I samband med att både kunskapen kring klimatförändringar och debatten kring klimatförändringar ökar bör det också i högre grad inkluderas i det sociala arbetet. Klimatförändringar är ett ämne som kommer behöva bemötas och hanteras av socionomer i arbete med flera olika individer och samhällsgrupper men kanske särskilt i mötet med ungdomar. Ojala (2012) betonar att ungdomar ofta känner negativa känslor, såsom oro och sorg, kopplade till klimatförändringar och att det är viktigt att vuxna i nära relation till ungdomar hjälper dem att hantera de känslor som uppkommer i samband med ökad kunskap och medvetenhet kring klimatförändringar. I det nära mötet med ungdomarna behöver socionomer kunna bemöta dessa känslor. Därmed behövs förståelse och kunskap inom det sociala arbetet kring hur klimatförändringar kan belysas utifrån olika perspektiv och hur dessa kan stå i konflikt med varandra. Vidare kan socionomer behöva stötta föräldrar och andra vuxna i att förstå och bemöta ungdomars känslomässiga responser som följd av klimatförändringar men också stötta ungdomarna i att förstå och bemöta andra. Dagens ungdomar är vår framtid och det är enligt oss särskilt viktigt att lyssna på de ungdomar som ännu inte fått göra sin röst hörd genom demokratiska metoder, dvs. som inte ännu har röstat. Rösträtten är en grundläggande rättighet som både i praktiken och emotionellt ska innebära individens möjlighet att påverka politiska beslut. Hur ungdomar som ännu inte har rösträtt påverkas och ser på sina möjligheter att påverka, är därför angeläget att belysa. Dagens ungdomar är även framtidens beslutsfattare och deras förståelse för klimatförändringar kan i sig påverka framtiden. Det är därför av högsta relevans att låta ungdomarnas resonemang höras och ta plats i såväl vetenskapliga sammanhang som i det praktiska sociala arbetet. För att göra det har vi tagit fasta på hur ungdomar förhåller sig till klimatförändringar genom att fokusera på deras resonemang kring interaktioner och emotioner i samspel med andra.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att undersöka hur ungdomar resonerar kring klimatförändringar och hur de själva ser att dessa präglar deras emotioner och sociala interaktioner.

1. Vilken innebörd har klimatförändringar för ungdomarna?
2. Hur resonerar ungdomarna kring egna och andras emotioner i förhållande till klimatförändringar?
3. Vilken betydelse har klimatförändringar i ungdomarnas sociala interaktioner?

1.3 Definitioner

1.3.1 Ungdom

När vi pratar om ungdomar i denna uppsats utgår vi från de ungdomarna vi har intervjuat, vilka är mellan 18 och 19 år, då vi för att avgränsa vårt urval har fokuserat på just denna åldersgrupp. Urvalet är vidare motiverat i kapitel tre.

1.3.2 Klimatförändringar

Klimatförändringar innebär varaktiga och tydliga förändringar av vädret på lång sikt, mätt genom medelvärde och oftast under en period på 30 år. I begreppet ingår bland annat förändring av nederbörd, temperatur och havsisens utbredning (Nationalencyklopedin 2019a). Denna renodlade definition av klimatförändringar har idag förändrats till att inkludera mänsklig påverkan, och benämns då i dagligt tal fortfarande ofta som klimatförändringar, men mer formellt antropogen klimatpåverkan. Denna term ämnar att inkludera klimatförändringar härledda till mänskliga aktiviteter och innebär att människor, bland annat genom konsumtions- och produktionsmönster, förändrar atmosfärens halt av växthusgaser (Nationalencyklopedin 2019a).

1.3.3 Klimatstrejk

Klimatstrejk är ett begrepp som återkommer i denna studie. Ursprungsbegreppet strejk betyder kollektiv arbetsnedläggelse vanligen för att få arbetsgivare att gå med på krav eller villkor (Nationalencyklopedin 2019b). Klimatstrejk benämns även som skolstrejk för klimatet och startades av Greta Thunberg år 2018. Det har nu blivit en global rörelse som benämns *Fridays for future*. Varje fredag strejkar studenter och elever på alla kontinenter i världen. Deras krav är att politiker ska ta beslut som gör att temperaturökningen kan hållas under 1,5 grad och att de ska ta vetenskapliga fynd som pekar på antropogen klimatpåverkan på allvar (Fridays For Future 2019).

1.4 Förförståelse

I följande del diskuteras förförståelsen av vårt valda forskningsproblem. Vi är båda 26 år gamla vilket gör att vi är relativt nära ungdomarna i ålder. Vi anser att de sociala aspekterna av klimatförändringar inte har diskuterats tillräckligt under vår utbildning och vi är båda

intresserade och engagerade i ämnet. Vidare tar vi också del av information kring klimatförändringar kontinuerligt och tycker frågan är angelägen, varför vi också valt den som uppsatsämne. Med det sagt är inte någon av oss medlem i någon organisation eller politiskt parti som driver frågan och vi har heller aldrig arbetat med frågan professionellt. Vår förförståelse kring ämnet påverkade denna studies urval då ungdomars resonemang kändes särskilt viktigt att belysa. Vi resonerade kring att ungdomars bristande möjlighet att göra sin röst hörd kan resultera i att de känner sig förbisedda i samhället, särskilt i en fråga som klimatförändringar där deras framtid står på spel. Det blev därför viktigt för oss att lyfta den här målgruppen och visa att *vi* lyssnar, att deras röster är viktiga och att vi vill använda oss av deras resonemang för att öka kunskapsfältet kring ungdomarnas emotioner och interaktioner kring klimatförändringar. Eftersom vår förförståelse har betydelse i både ämnesval och urval tycker vi det är viktigt att vara transparenta med det redan tidigt i uppsatsen. Därför presenteras den här i inledningen.

2. Kunskapsläge

2.1. Sökningsförfarande

I följande kapitel presenteras en översikt av tidigare forskning inom ämnet med hjälp av fem vetenskapliga artiklar och en bok som grundar sig i en avhandling. Urvalet av artiklar är direkt kopplat till studiens syfte att undersöka hur ungdomar resonerar kring klimatförändringar och hur de själva ser att dessa präglar deras emotioner och sociala interaktioner. För att få en gedigen inblick i relevant tidigare forskning som genomförts på området användes sökvägarna LubSearch och Google Scholar. Fyra av artiklarna hittades genom sökvägen LubSearch. De använda nyckelorden var då; *climate change*, *social work*, *young adults*, *adolescents*, *perception* och *coping* i varierad kombination där endast artiklar som var vetenskapligt granskade valdes. Genom dessa sökord hittades tre av våra artiklar. För att ge utrymme för olika sätt att resonera kring klimatförändringar inkluderades även sökordet *scepticism* och då hittades ännu en relevant artikel. Ytterligare en artikel hittades genom Google Scholar och där användes sökorden *climate change* och *grief*. Dessa sökord användes på grund av att flera av ungdomarna nämnt begreppet *sorg* kopplat till klimatförändringar i intervjuerna. Den sista källan hittades genom referenslistan på en av de första artiklarna.

2.2 Emotioner och interaktioner kring klimatförändringar

I följande kunskapsläge presenteras inledningsvis en artikel om hur människor reagerar på förluster av närmiljö på grund av klimatförändringar med utgångspunkt i studier gjorda i Australien och Kanada och begreppet ekologisk sorg (Cunsolo och Ellis 2018). Nästa artikel fokuserar på det motsatta, det vill säga på dem som inte känner ekologisk sorg utan som istället förnekar eller är skeptiska till kunskaper kring klimatförändringar. Studien är en litteraturstudie genomförd i USA (Haltinner & Sarathchandra 2018). Därefter presenteras en bok som är skriven av Norgaard (2011) och grundar sig i en studie gjord i Norge. Den handlar bland annat om sociala normer kring hur personer pratar om klimatförändringar. Nästkommande studie handlar om unga vuxnas riskuppfattning, kunskap och medvetenhet kring klimatförändringar med fokus på effekter, orsaker och lösningar. Det är en kvalitativ studie gjord i USA (Besel, Burke & Christos 2017). De sista två artiklarna är skrivna av Ojala (2012) och Ojala och Bengtsson (2019) och undersöker ungdomar och unga vuxna i Sverige. Ojala (2012) fokuserar på relationen mellan hoppfullhet och engagemang bland ungdomar kopplat till

klimatförändringar och Ojala och Bengtsson (2019) fokuserar på unga vuxnas copingstrategier gällande klimatförändringar och hur kommunikation med vänner och familj kan påverka deras beteende. Samtliga artiklar fokuserar på både emotion och interaktion i samband med klimatförändringar. De första två artiklarna är något bredare då de fokuserar på alla människor och framåt slutet ges en djupare förståelse kring unga vuxnas och ungdomars resonemang kring klimatförändringar i Sverige.

I artikeln *Ecological grief as a mental health response to climate change-related loss* skriver Cunsolo och Ellis (2018) om begreppet *ekologisk sorg*. Det innebär en form av sorg som är kopplad till förväntade eller upplevda förluster av landskap, ekosystem och biologisk mångfald som resultat av förändringar i miljön. De två författarna har med hjälp av sina respektive forskningsprojekt om bönder i Australien och inuiter i Norra Kanada visat att dessa grupper - trots att de befinner sig i olika delar av världen - ger uttryck för samma typ av sorg kopplad till miljö- och klimatförändringar. Forskarna resonerar att sorg är en naturlig reaktion på förlust men att den ofta associeras till förlust av närstående personer snarare än upplevda eller förväntade förluster av vår natur. De argumenterar också att sorg i samband med förlust av natur kommer att bli vanligare i takt med att klimatförändringar blir mer och mer påtagliga. Vidare visar Cunsolo och Ellis (2018) att *ekologisk sorg* kan delas upp i tre olika delar. Dessa delar är sorg över kunskap och identitet som går förlorad i samband med att närmiljö och klimat förändras, sorg över förlust av arter och ekosystem och, den sista, sorg över framtida förluster. Den sistnämnda är både akut och kronisk trots att den inte är kopplad till en händelse. Istället utvecklas den hela tiden baserad på vad som förutspås hända med klimatet. Författarna påtalar att barn och ungdomar kommer vara särskilt utsatta för den sorg och ångest som kan uppstå vid förväntade förluster kopplade till klimatförändringar då många växer upp och får höra att deras framtid är fylld av elände och mörker (Cunsolo & Ellis 2018).

I motsats till de som känner ekologisk sorg i samband med klimatförändringar finns det de som helt förnekar dem. Detta skriver Haltinner och Sarathchandra (2018) om i artikeln *Climate change skepticism as a psychological coping strategy*. Artikeln beskriver rädsla som en anledning till att vissa personer förnekar klimatförändringar. Dessa personer blir så obekväma och rädda av problemet att de aktivt söker information som motsäger fenomenet de tycker väcker obehagskänslor. Detta beteende har bidragit till polariseringen kring klimatfrågan och Haltinner och Sarathchandra (2018) visar att fakta om klimatförändringar inte biter på personer som är skeptiska. De menar istället att samtalet om klimatförändringar med dessa personer måste

fokusera på den gemensamma vinsten i att ställa om vårt samhälle snarare än att fokusera på hur vi skadar klimatet med vår nuvarande livsstil.

Vidare identifierar Norgaard (2011) i sin studie *Bygdaby* som presenteras i boken *Livning in denial* att det finns sociala normer kring hur personer tror att de bör uttrycka emotioner kopplat till klimatförändringar. Hon gör detta genom etnografiska undersökningar och intervjuer med invånare i en norsk by som hon kallar Bygdaby. Hon konstaterar att många invånare i byn har abstrakta kunskaper om klimatförändringar men att det finns en typ av socialt organiserad förnekelse som gör att de flesta av byns invånare inte agerar varken politiskt, socialt eller privat mot klimatförändringar. Hon visar även att det finns en social press att inte prata om klimatförändringar. Denna sociala press tar sig uttryck genom att information kring klimatförändringar förminskas och normaliseras i sociala interaktioner. Ungdomar i byn var extra utsatta för denna sociala press vilket synliggörs särskilt i skolan genom att både ungdomarna och lärarna upplevde att det fanns en press att vara optimistiska när de diskuterar ämnet, trots att flera av dem egentligen inte var det (Norgaard 2011).

Fortsättningsvis är unga vuxnas resonemang kring klimatförändringar något som Besel, Burke och Christos (2017) undersöker i sin studie gjord i USA. De inriktar sig på unga vuxna som är mellan 18-25 år för att skapa djupare förståelse för deras riskuppfattning, kunskap och medvetenhet kring klimatförändringar med fokus på effekter, orsaker och lösningar. Resultaten visar att de unga vuxna till stor del är överens om klimatförändringars konsekvenser och risker. Vad gäller uppfattningen om klimatförändringars orsaker är majoriteten av de unga vuxna eniga om att klimatförändringar grundas i mänsklig påverkan eller i en kombination av mänsklig påverkan och naturlig utveckling (Besel, Burke & Christos 2017). Som potentiell lösning på klimatförändringar lyfter de unga vuxna i huvudsak individuella handlingar som tyder på en miljömedveten livsstil. En väldigt liten andel lyfter politikernas ansvar. Avslutningsvis visar undersökningen att de unga vuxna i huvudsak får information om klimatförändringar genom skola och lärare (Besel, Burke & Christos 2017).

Vidare presenteras Ojalas (2012) studie i artikeln *Hope and climate change: the importance of hope for environmental engagement among young people* som fokuserar på relationen mellan hoppfullhet och engagemang bland ungdomar kopplat till klimatförändringar i Sverige. Medianålder på ungdomarna i denna studie är 15.24 år. Studiens resultat visar att hopp är viktigt för att ungdomar ska ta beslut som är miljövänliga samt engagera sig bland sina närstående. Hon skiljer på hopp som baserat på att konstruktivt hantera klimatförändringar och hopp som

är baserat på att förneka klimatförändringar. Ojala (2012) menar även att det är viktigt att vuxna, framförallt föräldrar och lärare, hjälper ungdomar att möta och lära sig om klimatförändringar men att de också måste kunna hantera känslorna som uppkommer i samband med diskussioner. Ungdomar känner ofta negativa känslor kopplade till klimatförändringar men i artikeln lyfts de positiva känslorna som bland annat hopp och att dessa kan förvandla oro till motivation (Ojala 2012).

Avslutningsvis undersöker Ojala och Bengtsson (2019) ungas strategier gällande klimatförändringar och hur deras kommunikation med vänner och familj påverkar ett miljövänligt beteende. Medianålder på de medverkande är 18 år. Resultaten visar att en positiv lösningsorienterad och respektfull kommunikation mellan ungdomarna och deras vänner och familj i sin tur resulterar i ett positivt klimatengagemang. En negativ kommunikation baserat på dömande reaktioner leder däremot till att ungdomarna hanterar sin oro för klimatet med emotioner som avdramatiserar klimatförändringar vilket i högre grad resulterar i ett negativt klimatengagemang (Ojala & Bengtsson 2019).

Ovanstående forskning ger en ingång i kunskapsläget som denna uppsats stödjer sig mot. Studierna är genomförda i olika delar av världen vilket ger ett bredare perspektiv på klimatförändringars konsekvenser och större förståelse för dess omfattning. Däremot är samtliga artiklar genomförda i västerländska länder, då det framförallt var där vi fann studier genomförda kring befolkningens uppfattning och resonemang kring klimatförändring snarare än klimatförändringars direkta fysiska och emotionella konsekvenser, exempelvis genom naturkatastrofer eller extrema väderförhållanden Vidare efterfrågar Ojala och Bengtsson (2019) fler studier som utgår från ungdomarnas perspektiv i förhållande till klimatförändringar och även Besel, Burke och Christos (2017) efterfrågar fler kvalitativa studier på ämnet. Vi strävar mot att fylla en del av det tomrum som dessa forskare efterfrågar. Vi drar nytta av de olika studierna för att bygga vår analys och därmed besvara vårt syfte att undersöka hur ungdomar resonerar kring klimatförändringar och hur de själva ser att dessa präglar deras emotioner och sociala interaktioner.

3. Metod

3.1 Metodval

För att uppfylla vårt syfte att undersöka hur ungdomar resonerar kring klimatförändringar och hur de själva ser att dessa präglar deras emotioner och sociala interaktioner har vi genomfört en kvalitativ intervjustudie. Vi har intervjuat sex stycken 18-19 åriga ungdomar och har antagit ett tolkande synsätt då det skapar förståelse för de erfarenheter och åsikter ungdomarna har (Hallin & Helin 2018).

3.2 Urval och urvalsprocess

Vi har valt att avgränsa genom att intervjua ungdomar som är mellan 18 och 19 år gamla, en avgränsning som grundas i vårt intresse att lyfta ungdomar och deras resonemang. Av etiska och praktiska skäl valdes att endast intervjua de som är myndiga vilket kommer diskuteras djupare under *etiska överväganden*. Den övre åldersavgränsningen drogs vid 19-åriga ungdomar som inte hade rätt att rösta i det senaste valet, september 2018. Den gränsen drogs dels för att vi ville fånga en ung målgrupp och mer specifikt för att vi ansåg att det var viktigt att lyfta resonemangen kring klimatförändringar hos de ungdomar som fortfarande inte har fått möjlighet att påverka genom den demokratisk metod som rösträtten innebär.

Vidare har ett målstyrt urval använts då endast ungdomar i en specifik ålder intervjuats. I studiens första urval användes bekvämlighetsurval då vi försökte nå ut till ungdomar inom målgruppen genom vårt kontaktnät (Bryman 2018). Vi frågade personer på olika håll i vår omgivning om de kände någon inom vårt urval som hade kunnat tänka sig att ställa upp. Genom e-post och Messenger skickades det första informationsbrevet ut till nio ungdomar [se bilaga 1] vilka vi blivit rekommenderade att kontakta genom våra respektive bekanta. En av dem visade sig befinna sig utanför vårt urval på grund av hög ålder, en annan gav inget svar och en tredje hade inte tid vilket resulterade i att vi efter ett första urval kunde boka intervjuer med sex ungdomar. En av oss kände den ena intervjupersonen sedan tidigare men har aldrig umgått aktivt eller diskuterat klimatförändringar med personen. Resterande fem var för oss främmande innan intervjuerna. Vi kunde därför inte på förhand förutspå intervjupersonernas svar. För att fånga olika dimensioner av vårt forskningsområde ville vi gärna få en variation i åsikter hos intervjupersonerna. Därmed valdes också att använda ett snöbollsurval genom att vi frågade

våra intervjupersoner om de kunde rekommendera någon annan inom målgruppen som troddes kunna ställa upp (Bryman 2018). Vi betonade att de gärna fick vara personer som tänker annorlunda än de själva. Snöbollsurvalet genererade en person som dessvärre också låg utanför vår målgrupp då personen var äldre än vald åldersavgränsning.

Efter genomförande av intervjuerna med de sex personer som ingick i vårt första urval började vi se mönster och sammanhang mellan intervjupersonernas utsagor och uppnå det som kallas för mättnad (Hallin & Helin 2018). Mättnad uppstår när det identifieras återkommande svarsmönster i flertalet av intervjuerna där ytterligare intervjuer inte innebär ett tillförande av helt ny kunskap. För att vara säkra på att mättnaden är uppnådd betonar Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) att det kan vara bra att genomföra ett par intervjuer till. För att nå ut till fler intervjupersoner och nya arenor kontaktades en fritidsgård. Vi visste sedan tidigare att fritidsgårdar fungerar som en mötesplats för ungdomar och hoppades på att där få intervju en eller ett par ungdomar och nå en annan social arena än den vi nått genom vårt sociala nätverk. Fritidsgården besöktes två gånger men ingen av besöken genererade i ytterligare intervjuer då vi inte fick kontakt med någon person i åldern 18 eller 19. Vi gick då tillbaka och började bearbeta och koda vårt redan insamlade material och fann det tillräckligt rikt på empiri för att kunna bygga upp vår analys enligt vårt syfte. De sex intervjuer vi genomförde genererade också en viss bredd då ungdomarna var uppväxta i såväl storstad, medelstorstad, på landet och i annat land. Samtliga gick eller hade slutfört gymnasiet, vilket inte var något som vi hade förutbestämt.

3.3 Insamling av empiri

Vi genomförde sex semistrukturerade intervjuer vilket innebar att vi hade specifika teman som berördes genom en intervjuguide [se bilaga 2] (Bryman 2018). De semistrukturerade intervjuerna gav oss möjlighet att vara flexibla med i vilken ordning vi ställde frågorna för att de bättre skulle passa in i samtalet. Det gav också intervjupersonerna större frihet i utformandet av sina svar vilket bidrog till att empirin blev mer varierad och därmed mer intressant att analysera (Bryman 2018). Vid utformningen av intervjuguiden tog vi avstamp i vårt dåvarande syfte och våra frågeställningar och identifierade olika teman som vi ville ha svar på i våra intervjuer. Dessa teman var *syn och samtal om klimatförändringar, känslor och klimatförändringar, framtid och klimatförändringar* och *möjlighet att påverka*.

Varje intervju inleddes med en presentation av oss själva och syftet med studien där även forskningsetiska riktlinjer lyftes. Därefter närmade vi oss klimatförändringar genom öppna frågor kring ungdomens syn på klimatförändringar. Vi utgick från vår intervjuguide men lät formuleringen på frågorna utvecklas under intervjuens gång. För att fördjupa oss inom intervjupersonernas föreställningar och syn på ämnet ställdes genomgående uppföljningsfrågor för att skapa ytterligare förståelse för det intervjupersonen beskrev (Hallin & Helin 2018). Eftersom vi var två som intervjuade ungdomarna hade en av oss huvudansvaret och den andra medverkade genom att observera, notera kroppsspråk, anteckna där det var nödvändigt och inflika med uppföljningsfrågor vid behov. Vi hade huvudansvar för lika många intervjuer var. Personen som inte hade huvudansvaret bidrog i efterhand med kritik till den som genomförde intervjun vilket genererade i en positiv utveckling i våra roller som intervjuare. Majoriteten av intervjuerna ägde rum i socialhögskolans lokaler i men för att underlätta för intervjupersonerna genomfördes en del av intervjuerna på andra platser, exempelvis bibliotek.

3.4 Metoddiskussion

Vi valde att genomföra en kvalitativ intervjustudie för att undersöka hur ungdomar resonerar kring klimatförändringar och hur de själva ser att dessa präglar deras emotioner och sociala interaktioner. Rennstam och Wästerfors (2015) beskriver den kvalitativa metoden som skapad för att förstå social interaktion och utforska sådant som inte kan beskrivas med siffror. Dessutom lyfter Besel, Burke och Christos (2017) att det redan existerar ett större omfång studier kring ungdomar och klimatförändringar som utgår från enkäter och kvantitativa undersökningar vilket stärker och motiverar vårt kvalitativa metodval. Intervjuer en viktig del av samhällsvetenskaplig forskning och är den vanligaste metoden inom kvalitativ forskning. Intervjuer är ett sätt att få insikt och kunskap om olika personers världsbild men också ett sätt att få inblick i olika delar av vårt samhälle (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015). Mot bakgrund av detta fann vi att intervjuer lämpade sig bäst som metod för att samla in material och få en inblick i delar av ungdomarnas världsbild.

En dokumentanalys hade också kunnat fungera som ett lämpligt metodval där analys av internetforum eller sociala medier hade kunnat skapa en intressant analys kring ungdomarnas emotioner och resonemang kring klimatförändringar. Texter förekommer i nästan alla sammanhang och formar människors föreställningar om samhället de befinner sig i (Boreus

2015). Samtidigt hade en dokumentanalys medfört begränsningen att det ursprungligen tillkommit och producerats i annat syfte än det vi ämnat att studera. Vi har med andra ord inte möjlighet att ställa specificerade frågor för att få svar på våra frågeställningar. Vi går också miste om relationen och det mänskliga mötet vilket en intervjustudie möjliggör. Det känns extra viktigt för oss då vårt urval grundades i ett synliggörande av den specificerade målgruppens resonemang och visa att just deras individuella röster är viktiga att ta vara på. Vi landade därför i den kvalitativa intervjustudien för att på bästa sätt förstå ungdomarnas resonemang kring klimatförändringar och se fenomenet genom deras ögon. Genom en intervjustudie möjliggjordes ett relationsskapande mellan oss och ungdomarna, där vi ämnade att skapa tillit och förtroende och därmed uppnå så fylliga och ärliga svar som möjligt. Dock medförde även vår valda metod vissa begränsningar. Vid intervjuer finns det en risk att intervjupersonerna anpassar och korrigerar sina svar utifrån det de tror att intervjuaren vill höra, eller på ett sätt som upplevs vara mer socialt accepterat (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015). Våra intervjupersoner kanske försökte framställa sig själva som mer eller mindre miljömedvetna än vad de egentligen är vilket påverkar deras svar. För att motverka detta förtydligades i introduktionen av intervjun att det inte finns några rätt eller fel svar och att vi är ute efter att förstå deras resonemang.

3.5 Analysförfarande

Det första steget som togs i bearbetningen av empirin var att transkribera intervjuerna. Transkribering är en tidskrävande process men det är samtidigt ett bra sätt att lära känna sitt material och närma sig en analysprocess (Hallin & Helin 2018). Under transkriberingsprocessen gjorde vi tolkningar, skapade uppfattningar och såg kopplingar mellan de olika intervjuerna vilka därefter diskuterades med varandra för att kunna jobba vidare mer strukturerat under analysen. Rennstam och Wästerfors (2015) beskriver analysförfarandet som en process där materialet först sorteras, sedan reduceras för att avslutningsvis argumenteras för i skapandet av analysen.

I sorteringsfasen uppstår ofta ett kaosproblem där empirin blir oöverskådlig och hamnar i oordning (Rennstam & Wästerfors 2015). Därför iordningställdes empirin med hjälp av våra teorier och teoretiska begrepp. Vi identifierade tänkbara teman att utgå från i vår analys vilka var; *synen på klimatförändringar, synen på samtalet om klimatförändringar, känslor och känslohantering, möjlighet att påverka och framtidstro*. Därefter sammanställdes samtliga transkriberingar i ett gemensamt dokument där citaten färgkodades utifrån våra teman. För att

göra det mer överskådligt skapades ett nytt dokument där vi samlade alla färgkodade citat under respektive tema. Därefter identifierades tre huvudteman som var nära sammankopplade med vårt syfte och våra frågeställningar. Dessa huvudteman är *klimatförändringars innebörd för ungdomar*, *emotioner kring klimatförändringar* och *interaktioner kring klimatförändringar*.

I reduceringsfasen strävade vi efter att väja ut material som var relevant i förhållande till vårt syfte men också i förhållande till våra teorier. Enligt Rennstam och Wästerfors (2015) behöver delar av materialet tas bort för att ge plats åt det som är relevant vilket gör att olika nyanser och komplexa svar kan raderas. För att undvika det försökte vi vara så sanningsenliga som möjligt mot materialet genom att noggrant reflektera över intervjupersonernas uttalande för att försäkra oss om att de presenteras på ett korrekt sätt och inte tappa de olika nyanser som tog sig uttryck under intervjun. Samtidigt valdes material som var relevant ut genom att vi systematiserade analysen med hjälp av våra teoretiska begrepp. I den sista fasen argumenterade vi för att materialet är relevant i förhållande till annan forskning inom samma ämne (Rennstam & Wästerfors 2015) genom att använda tidigare forskning och sätta den i relation till vår empiri. Sammanfattningsvis bearbetades vårt material genom att sortera för att skapa ordning, reducerade för att ge vårt material mer skärpa och koncentration samt argumenterade för att våra resultat kan bidra till forskningsfältet (Rennstam & Wästerfors 2015). Ibland gick vi tillbaka i de tidigare faserna för att sortera eller reducera ytterligare vilket skapade struktur och tydlighet i analysen

3.6 Metodens tillförlitlighet

I följande diskussion kring metodens tillförlitlighet används begreppen autenticitet, pålitlighet och träffsäkerhet vilka Lind (2019) menar lämpar sig för att styrka tillförlitligheten i kvalitativ forskning.

Autenticitet innebär att informationen behandlas och återges korrekt, det vill säga att vårt intervjuunderlag är äkta (Lind 2019). Detta uppnåddes genom en noggrann transkribering där vi strävade efter att bibehålla nyanser av intervjupersonernas utsagor för att rättvist redovisa materialet. Vi redovisade också enskilda autentiska citat för att fånga sammanhanget och öka trovärdigheten (Nygren 2012). Det finns vidare en risk att vi tolkade materialet på ett sätt som skiljer sig från det som intervjupersonerna faktiskt uttryckte. För att undvika ovanstående autencitetproblem tog vi hjälp av varandra och samtalande om vad som blivit sagt i intervjun. Genom att vi var två som skrev var det möjligt för oss att diskutera våra tolkningar av materialet

med varandra för att presentera en mer rättvis och autentisk analys. Vid en av våra intervjuer slutade inspelningen att fungera efter halva tiden. Vi utgick därför från de resonemang som vi kommer ihåg från intervjun tillsammans med första halvan av den transkriberade intervjun för att återge ungdomens tankar. Det kan ha en negativ inverkan på studiens autenticitet eftersom det finns möjlighet att vi missade detaljer och nyanser i intervjun. För att motverka denna negativa inverkan skrev vi minnesanteckningar så fort vi upptäckte inspelningsfelet. Enligt Bryman (2018) är det viktigt att anteckna det som inte blivit inspelat vid en intervju direkt eller så snart som möjligt för att på bästa sätt komma ihåg vad som sagts. Intervjun försökte återges så sanningsenligt som möjligt i analysen och vi diskuterade igenom ungdomens intervju flera gånger för att undvika felaktiga påståenden.

Pålitligheten i studien uppnåddes genom att vi var transparenta och konsekventa i forskningsarbetet (Lind 2019). Vi strävade efter att genomgående och tydligt redovisa tillvägagångssättet vid såväl kontakt av intervjupersoner och urvalsprocess som genomförande av intervjuer, bearbetning av material och tolkning av empirin. Vidare var det viktigt att fundera kring vilken position vi själva haft i förhållande till vårt valda ämne och hur det kan påverka pålitligheten i undersökningen. Våra egna värderingar kan speglas i vår undersökning exempelvis genom hur vi ställer frågor till ungdomarna och vilka källor vi använder. Vi har resonerat och reflekterat kring det i processen och strävat efter att vara transparenta genom studiens gång genom att bidra med klarhet och tydlighet i texten (Ahrne & Svensson 2015)

Träffsäkerhet avser att samla empiri som är relevant och inom ramen för det vi ska undersöka (Lind 2019). Genom en tydligt utformad intervjuguide försökte vi säkerställa att samtliga frågor och uppföljningsfrågor befann sig inom ramen för det som skulle undersökas. Samtidigt är det vanligt att vid en tolkande intervju utforma eller justera forskningsfrågor och syfte efterhand att empirin samlas in (Hallin & Helin 2018) vilket ledde till att forskningsfrågor och syfte anpassades efter hand. Trots det har vi hela tiden under arbetet haft ett tydligt fokus på det vi vill undersöka.

3.7 Arbetsfördelning

Under arbetsprocessen med denna uppsats skrev vi ihop varje vardag och har gjort alla moment tillsammans. Inför varje kapitel diskuterade vi först gemensamt vad som skulle skrivas och därefter delade vi upp innehållet för att sedan korrekturläsa tillsammans. Vi har under

uppsatsskrivandet tagit lika mycket ansvar och vi är båda överens om att denna uppsats är en produkt av ett gott samarbete.

3.8 Etiska överväganden

Forskningsetiska riktlinjer är viktigt att ta hänsyn till under studiens gångs (Lind 2019). Kalman och Lövgren (2012) lyfter informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet som viktiga hänsynstagande i forskningsetiken för att värna om såväl forskningsdeltagarnas integritet som kunskapsproduktionens kvalitet. Information - och samtyckeskravet vävs ofta samman i *informerat samtycke* där intervjupersonen får grundläggande information om studiens syfte och utformning innan deltagaren tar ställning i huruvida hen vill delta eller inte (Kalman & Lövgren 2012). Med det i åtanke var vi tydliga med att förmedla vilka metoder som används och garantera att det transkriberade materialet förvaras oåtkomligt för obehöriga. Vidare var vi tydliga gentemot våra intervjupersoner att deltagandet var frivilligt och att de när som helst hade rätt att avbryta sin medverkan (Kalman & Lövgren 2012). Noggrann hänsyn togs även till konfidentialitetskravet då individerna ska känna sig trygga med att deras personuppgifter hanteras på ett sätt som förhindrar åtkomst från obehöriga (Bryman 2018). Vi avidentifierade samtliga intervjupersoner och behandlade och presenterade materialet på ett sätt som förhindrar igenkännande. Mycket av resultaten presenteras på gruppnivå men i vissa fall redovisas enskilda autentiska citat för att fånga sammanhanget. Autentiska citat ökar trovärdigheten i analysen samtidigt som det kan göra det lättare att identifiera enskilda intervjupersoner vid koppling till miljöbeskrivning (Nygren 2012). Vi har därför noga övervägt de citat vi valt att redovisa för att säkerställa intervjupersonernas anonymitet. Kalman och Lövgren (2012) lyfter deltagarnas tilltro till konfidentialitet som en förutsättning för att skapa öppnare, ärligare och fylligare information under intervjun. Det sista hänsynstagandet, nyttjandekravet, uppnår vi genom att säkerställa att det insamlade materialet endast används till vårt forskningsändamål för att värna om deltagarnas integritet (Bryman 2018; Kalman & Lövgren 2012).

Ytterligare ett forskningsetiskt övervägande som vi stod inför var åldern på våra intervjupersoner. När personen inte fyllt 18 år ska normalt båda vårdnadshavarna informeras om och samtycka till forskningsdeltagandet då barn generellt har en begränsad förmåga att bedöma konsekvensen av deltagandet i forskningen och lättare kan låta sig påverkas av andra

(Källström Cater 2015). Med det i åtanke begränsade vi vårt urval till ungdomar som fyllt 18 år.

Den akademiska hederligheten är ett sista forskningsetiskt ställningstagande vi har tagit hänsyn genom att noggrant och sanningsenligt hantera data och resultat. Vi har med andra ord inte bedrivit vetenskaplig oredlighet genom plagiat eller falsifiering av data och resultat. Vi har även strävat efter särskild noggrannhet vid översättning av texter vi läst på engelska till svenska (Ahrne & Svensson 2015).

4. Teori

I detta kapitel redogörs de teoretiska utgångspunkterna som använts i denna uppsats. För att få förståelse för hur ungdomar resonerar kring klimatförändringar och hur de själva ser att dessa präglar deras levnadsförhållanden har symbolisk interaktionism valts tillsammans med emotionssociologi. Med hjälp av dessa teoretiska utgångspunkter tar vi fasta på ungdomarnas upplevelse av den mellanmänskliga interaktionen i samhället och deras emotioner i förhållande till klimatförändringar. Dessa är relevanta då vi fokuserar på den innebörd klimatförändringar har för ungdomar, deras emotioner kopplade till klimatförändringar och interaktioner kring klimatförändringar. Våra två teorier lägger fokus på såväl sociala processer som människors samspel vilket faller väl inom ramen för socialt arbete. Samtidigt kompletterar de varandra genom att den ena fokuserar på interaktion och den andra på emotion vilket vi ser underlättar vår strävan efter ett djup i analysen.

4.1 Symbolisk interaktionism

Symbolisk interaktionism används som en utgångspunkt i analysen av ungdomarnas sociala verklighet där grundpremisen är att människors definitioner på olika ting uppkommer i social interaktion (Larsson & Sohlberg 2014). Olika typer av objekt, händelser, företeelser och tillstånd, vilka benämns som ting, har i sig ingen egen mening utan tillskrivs mening i mänsklig interaktion. Blumer (1969) presenterar perspektivet med utgångspunkt i att människor behandlar olika ting utifrån den innebörd och mening dessa ting har för dem. Tingens betydelser uppkommer i den sociala interaktionen. Dessa betydelser förändras och hanteras genom de tolkningsprocesser som uppkommer i mötet mellan individer och deras omvärld (Blumer 1969). Ur symbolisk interaktionism används i huvudsak tre underbegrepp: *social interaktion*, *jaget och spegeljaget* samt *identitet*.

4.1.1 Social interaktion

Inom symbolisk interaktionism ses interaktionen som ett samspel mellan individer och omvärld där kommunikationen sker genom symboler. Språket är den vanligaste symbolen men symbolerna kan även ta andra uttryck såsom minspel, klädsel, rörelser eller objekt. Dessa måste ha samma betydelse för dem som kommunicerar (Trost & Levin 2010). Den sociala interaktionen kan förstås genom Meads (1934/1976) beskrivning av barnets utveckling och hur

barnet successivt interagerar med sin omvärld i mer komplexa former. Det första stadiet presenteras som lekstadiet där barnet lär sig att förstå och hantera sin tillvaro via familj, vänner och bekanta vilka beskrivs som de signifikanta andra. Genom att barnet identifierar sig med den signifikanta andres reaktion får handlingen en mening. I det andra stadiet, spelstadiet, utvecklas barnets förmåga att se sig själv utifrån flera personers perspektiv och hantera den större socialt och psykologiskt sammansatta omgivningen. Förmågan att identifiera sig med andras handlingar eller responser och därmed sätta sig in i andras situation definieras som rollövertagande och förutsätter att individen gradvis socialiserats samtidigt som hen utvecklar ett jag och ett självmedvetande. Rollövertagandet generaliseras från den signifikanta andra till ett större och allmänt sammanhang och utvecklar den generaliserade andra. Individen börjar bedöma sina egna handlingar utifrån de normer, föreställningar och förväntningar som hen upplever existerar i samhället (Larsson & Sohlberg 2014; Mead 1934/1976; Månsson 2013). Attityden hos den generaliserade andre speglar attityden i samhället som helhet (Mead 1934/1976). Motstånd i relation till omvärlden lyfts vidare som en viktig del i utvecklandet av självet och de självreflexiva förmågorna. Motstånd finns i både symbolisk och materiell form och leder till att individen måste tänka över sina handlingar och bli medveten om sig själv. (Thunman & Persson 2011).

4.1.2 Jaget & Spegeljaget

Jaget ses som en process som är i ständig utveckling genom interaktion med andra människor. Jaget beskrivs som innehavande av både en objektiv och en subjektiv sida. Begreppet spegeljaget utvecklades för att beskriva hur människor skapar ett eget *jag* utifrån hur de uppfattar att andra människor ser på dem. Utgångspunkten är den grundläggande föreställningen att både jaget och medvetandet skapas genom sociala processer (Månsson 2013). När vi försöker förstå situationer såsom andra människor förstår dem, ser vi också deras uppfattningar och föreställningar av oss själva, vilket förändrar våra jag. På liknande sätt som vi ser på oss själva genom en spegel betraktar vi andra genom att inta deras bild av oss själva (Trost & Levin 2010). Spegeljaget genererar antingen i emotionen stolthet eller skam beroende på om speglingen gör att vi bedömer oss själva negativt eller positivt. Begreppet skam används i sammanhanget som ett samlingsnamn för flera negativa emotioner vilka framkallar en negativ bild hos individen (Scheff & Starrin 2013).

4.1.3 Identitet

Ur ett symboliskt interaktionistiskt perspektiv har jaget en central betydelse för att förstå vår identitetsupplevelse och hur vi tänker och känner om oss själva (Larsson & Sohlberg 2014). Precis som i den kontinuerliga utvecklingen av jaget krävs det en interaktion med någon annan eller någonting annat för att identiteten ska kunna utvecklas och den är därmed ständigt i rörelse (Trost & Levin 2010). Det innebär att identiteten inte bara är vår egen utan är beroende av mänskligt samspel. Identiteten blir synlig för omgivningen genom hur vi väljer att presentera oss själva socialt vilket innebär ett exkluderande och ett inkluderande av personer i vår omgivning. Identiteten är på så vis kontextbunden och gör att vi drar oss till vissa relationer vid olika tillfällen (Trost & Levin 2010).

4.2 Emotionssociologi

För att komplettera teorin om symbolisk interaktionism har även emotionssociologiska begrepp valts för att analysera vårt material. Emotionssociologi är ett perspektiv som går ut på att förstå varför människor gör som de gör och varför de är beroende av varandra med utgångspunkt i att känslor och förnuft inte är två motpoler utan att de är integrerade. Vårt handlande drivs av både förnuft och känslor och vi känner hela tiden in vår omgivning (Wettergren 2013). Begreppet emotion beskrivs som en företeelse som är socialt och kulturellt formad men som också har grund i kroppens biologi. Vissa väljer att skilja på emotion och känsla där emotionen är den sociala produkten och känslan är det som händer i kroppen. Vi har dock valt att använda känsla och emotion som synonyma i vår studie vilket är vanligt inom samhällsvetenskapen (Wettergren 2013). Nedan presenteras *emotionella processer*, *emotionsregimer* och *interaktionsritualer* vilka är de huvudsakliga begreppen inom perspektivet som används som utgångspunkt i analysen.

4.2.1 Emotionella processer

Emotioner är inga statiska tillstånd och de finns ofta flera olika emotioner kopplade till samma situation vilka inte alltid stämmer överens med varandra. Emotioner smittar och flödar mellan oss människor och vilka emotioner vi upplever är beroende av vilket samhälle vi lever i och vilken social kontext vi befinner oss i. Emotionella processer innebär därför de processer som sker när olika emotioner flödar i mellanmänskliga relationer. Med hjälp av de emotionella processerna kan vi navigera i samhället och fatta beslut som annars skulle vara mycket svårare

att ta på grund av att vi lever i en värld där det finns oändligt många handlingsalternativ (Wettergren 2013).

4.2.2 Emotionsregimer

En emotionsregim är ett system av känslö- och uttrycksregler som kombinerat med språket möjliggör reflektion och klassifikation kring hanteringen av emotionella processer och emotioner inom emotionssociologin (Wettergren 2013). Känslö- och uttrycksregler innebär uttalade och uttalade värderingar och normer som styr när, hur och vad vi ska känna beroende på vilket grupp eller vilken situation vi befinner oss i. Sådana regler kan exempelvis vara att man ska vara glad på fest och ledsen på begravning. Dessa regler internaliseras av individer och upprätthålls också genom att andra påminner oss om vi inte betar oss på ett lämpligt sätt i sociala situationer. Vi har genom socialisering lärt oss hur vi ska hantera vissa emotioner i vårt samhälle beroende på vilken emotionsregim vi tillhör. Detta är en form av emotionshantering och den pågår hela tiden även när vi inte är medvetna om den (Wettergren 2013). Begreppet emotionsregim anspelar enligt Wettergren (2013) på begreppet kunskapsregim vilket, precis som i emotionsregim, innebär att språket har en stor betydelse. Den sociala verkligheten struktureras genom kunskapsregimer och de är föränderliga över tid. Begreppet diskurs är starkt sammanflätat med kunskapsregim och innebär att vårt språk blir ett system som tillskrivs mening och som genom denna mening styr människors handlande. På samma sätt så formar språket och inlärd kunskaper om hur vi ska känna och uttrycka emotioner hur vi faktiskt uttrycker emotionerna (Wettergren 2013).

4.2.3 Interaktionsritualer

Om en person blir tagen hänsyn till och respekterad gör det att denne känner sig bekväm och trygg. Om personen även blir bekräftad i sina handlingar och så leder det till stolthet och självförtroende. Detta benämns ibland som emotionell energi som innebär lyckade interaktioner där personer bekräftas. Personer dras gärna till situationer och grupper som bidrar till att denne får emotionell energi (Wettergren 2013). Då kan det bildas en ritual och det är enligt Lindberg och Johansson (2008) när en gruppering av individer som har ett och samma fokus och en gemensam sinnesstämning möts och delar emotionell energi. Gruppen har ofta gemensamma uttryck och symboler och vid dessa ritualer mobiliseras deltagarnas känslor och de återskapar och skapar gruppens synsätt och handlingsformer (Lindberg & Johansson 2008). Den emotionella energin bland personerna som deltar i ritualen kan de ge upphov till kollektiv

upprymdhet. Det sker exempelvis vid stora idrottsevenemang och i samband med religiösa högtider (Wettergren 2013). Denna process kallas för interaktionsritual och de finns på olika interaktionsritualer i samhället vilka vi hela tiden ingår i.

5. Resultat och Analys

I följande analys tolkas det som ungdomarna uttryckte under intervjuerna med hjälp av emotionssociologi och symbolisk interaktionism. Kopplingar görs även till tidigare forskning i ämnet. Som nämnt ovan, men värt att förtydliga även här, används begreppen känsla och emotion som synonymer. I intervjuerna med ungdomarna användes begreppet känsla då det är ett mer vardagligt uttryck (Wettergren 2013) medan vi i följande analys istället använder begreppet emotion, då det länkar till vår teori. Analysen inleds med en presentation av intervjupersonerna och därefter är analysen uppdelad i tre huvudteman. Dessa teman är klimatförändringars innebörd för ungdomarna, emotioner kring klimatförändringar och interaktioner kring klimatförändringar.

5.1 Presentation av intervjupersonerna

Vi har intervjuat sex ungdomar i södra Skåne för att besvara vårt syfte och våra frågeställningar. För att skapa struktur och tydlighet i följande analys har intervjupersonerna getts fingerade namn. De kallas för Sara, Daniella, Gustav, Andrea, Isa, och Jonatan. Sara är 18 år och identifierar sig som kvinna. Hon bor i en storstad i södra Sverige och läser samhällsvetenskapliga programmet på gymnasiet med inriktning mot beteendevetenskap. Daniella är nyss fyllda 19 år och bor i en mellanstor stad i södra Sverige. Hon identifierar sig som kvinna och läste Internationell Bachelorette (IB) programmet på gymnasiet. Nu läser hon en universitetskurs. Gustav identifierar sig som man och har nyligen fyllt 19 år. Han jobbar sedan studenten på en bilverkstad och läste ett naturvetenskapligt program på gymnasiet. Han bor i en storstad i södra Sverige. Andrea är nyligen fyllda 19 år och jobbar som personlig assistent på en skola. Hon identifierar sig som kvinna och läste samhällsvetenskapliga programmet på gymnasiet med inriktning mot media och kommunikation. Hon bor på landsbygden i södra Sverige. Isa har precis fyllt 18 år och studerar samhällsvetenskapliga programmet med beteendevetenskaplig inriktning på gymnasiet. Hon identifierar sig som kvinna och bor i en storstad i södra Sverige. Jonatan är 18 år och identifierar sig som man. Han bor i en medelstor stad i södra Sverige och studerar en naturvetenskaplig linje på gymnasiet. Även om vi inte diskuterar kön, utbildning, jobb eller geografisk plats i vår analys inkluderar vi ovanstående information för att ge en minimal bakgrundsbild av varje intervjuperson och därigenom ge läsaren en bild av ungdomarna som står bakom citaten.

5.2 Klimatförändringars innebörd för ungdomarna

Ungdomarnas uppfattning att klimatförändringar existerar och är orsakade av mänskliga aktiviteter var samstämmig, det vill säga att de antar betydelsen antropogen klimatpåverkan. De var också eniga om att konsekvenserna av klimatförändringar kommer bli värre över tid men de hade olika syn på vilka som i huvudsak drabbas. Samtliga ungdomarna uppgav en önskan om att alla människor, oavsett ställning i samhället, tar ansvar för klimatförändringar. Inledningsvis i följande analys diskuteras ungdomarnas syn på klimatförändringar och förändringar som de upplevt i deras närmiljö, ungdomarnas resonemang kring vem som berörs av klimatförändringar för att avslutningsvis beröra ungdomarnas uppfattning kring vem som bär ansvaret för att förändra och motverka klimatförändringar.

5.2.1 Synen på klimatförändringar och förändringar i närmiljö

I våra intervjuer tog ungdomarna upp olika saker som de kopplade till klimatförändringar. De tog bland annat upp smältande isar, varmare temperaturer, höjda vattennivå, fler extremväder och förstörda ekosystem som exempel på vad klimatförändringar innebär för dem. Isa beskrev klimatförändringar enligt följande.

Det första som kommer i tanke är hur mycket klimatet har förändrats i jämförelse med innan. På grund av alla utsläpp och fossila bränslen som finns. Så jag tänker mest på väderförändringarna och hur mycket isarna har smält och hur mycket det påverkar klimatet (Isa).

Flera av dem uppgav att de trots sin ringa ålder sett flera förändringar i sin närmiljö som de kopplade till klimatförändringar. Daniella är uppvuxen vid karibiska havet i Mexiko och beskrev en av de förändringar kopplat till klimatet som hon upplevt:

När jag växte upp så kunde man gå längst stranden och det var precis där havet och sanden möts. Och så fanns det bara fina korallrev som har kommit från havet. Jättestora och med jättemycket snäckor. Man hade en påse som man plockade för det var så fint. Och nu sist jag var i Mexiko i april i år så var det ingenting där, bara sten och ingenting (Daniella).

Daniella beskrev hur vackra korallreven var när hon var yngre. När hon kommer dit idag är flera av korallreven döda. Isa beskrev även hon förändringar i hennes närmiljö vars orsaker hon kopplade till klimatförändringar. Hon märkte framförallt stora väderförändringar när hon hälsar

på slakten i Turkiet då hon menade att det idag snöar på stället där det aldrig snöat tidigare. Hon jämförde det med väderförändringar i sin hemstad där det istället kommer mycket mindre snö nu än vad det gjorde när hon var yngre. Det ungdomarna beskrev är observationer av förändringar i närmiljö som de kopplar till klimatförändringar. Flera av ungdomarna lyfte också att de anser att det finns en större medvetenhet kring klimatförändringar i deras generation än vad de upplever att det finns bland tidigare generationer. Genom att ungdomarna är medvetna om klimatförändringar och har kunskaper om dem så får de också en betydelse för dem. Utifrån den symboliska interaktionismen blir klimatförändringar ett ting som får en inlärd innebörd för ungdomarna. Det är i samhället - i de sociala interaktionerna - som klimatförändringar uppstått vilket innebär att det är vi människor som både skapat och bestämt tingets innebörd. Hade inte ungdomarna genom social interaktion samspelat med sin omvärld och individerna i denna hade de troligtvis inte kopplat dessa förändringar i närmiljö till klimatförändringar orsakade av antropogen klimatpåverkan (Trost & Levin 2010). I en annan tid med en annan kunskapsregim hade dessa förändringar i närmiljö kunnat ha en helt annan innebörd för ungdomarna. Vår sociala värld struktureras med hjälp av kunskapsregimer och är starkt sammanflätade med språket och den rådande diskursen (Wettergren 2013). Det är en process som ständigt förändras och ungdomarnas beskrivning av hur närmiljön förändrats på grund av klimatförändringar kan förstås utifrån deras tillskrivna innebörd av klimatförändringar (Trost & Levin 2010). Denna innebörd är att klimatförändringar är orsakade av antropogen påverkan och att de påverkar deras närmiljö genom exempelvis förstörda havsmiljöer, fler extremväder och förstörda ekosystem.

5.2.2 Synen på vem som berörs av klimatförändringar

Alla ungdomarna vi intervjuade hade en enhetlig uppfattning om att klimatförändringar medför konsekvenser men de hade olika syn på vem som i huvudsak berörs. Isa uttryckte det som ett allmänmänskligt problem:

Vi alla bor i världen, [klimatförändringarna] berör oss som bor här (Isa).

Gustav, å sin sida, fokuserade på ungdomars utsatthet när det gäller klimatförändringar. Han menade att ålder är en faktor som har betydelse eftersom det är ungdomar som i takt med att klimatförändringar blir värre kommer vara mer utsatta.

Jag tillhör den del av befolkningen, de urvalet av människor som kommer beröras mest av klimatförändringar i framtiden (Gustav).

Detta är också något som Ojala och Bengtsson (2019) tar upp då de framhåller att dagens ungdomar är de som kommer behöva hantera klimatförändringars negativa konsekvenser i framtiden. Sara, däremot, lyfte i huvudsak de människor som inte längre kommer kunna bo kvar där de bor på grund av olika väderfenomen orsakade av klimatförändringar. Hon menade att det även påverkar de länder som tar emot de människor som flyr.

Vissa ställen kommer det ju inte gå att bo på längre. Då kommer de behöva fly och det blir flyktingkriser och sånt som kommer påverka oss (Sara).

En annan infallsvinkel är att klimatförändringar påverka dem som har en sysselsättning där de är beroende av sin närmiljö för att kunna livnära sig. Daniella nämnde dem som livnär sig på småskaligt fiske när haven förstörs och Isa lyfte jordbrukare som en utsatt grupp i samband med klimatförändringar.

Det påverkar främst dem som har det jobbigare kanske. Ifall de försörjer sig på jordbruket kanske. I och med att vädret har förändrats så kanske deras jordbruk inte går lika bra (Isa).

Isa och Daniellas syn att de som berörs av klimatförändringars konsekvenser är personer som är beroende av naturen i sitt arbete lyfter även Cunsolo och Ellis (2018). Författarna visar i sin studie att de som har en relation till naturen i form av att de bor nära naturen eller arbetar med den löper större risk att beröras av klimatförändringars konsekvenser. Även Andrea beskrev i sin intervju att hon på grund av att hon bor på landsbygden bevittnade lantbrukarnas stress på nära håll under torkan sommaren 2018. Flera av lantbrukarna var då oroliga för att de inte kunde få fram foder till sina djur vilket gjorde att flera av dem inte kunde behålla sina djur. Djur är ett tema som alla ungdomar berörde på ett eller annat sätt. Besel, Burke och Christos (2017) resultat visar att personerna i deras studie huvudsakligen fokuserade på hur klimatförändringar påverkar djur och växtlighet och att risker kopplade till människor endast nämndes i förbifarten. De ungdomar vi intervjuat fokuserade också på djuren men i motsats till Besel, Burke och Christos (2017) pratade de i huvudsak om konsekvenserna av klimatförändringar kopplade till vad det innebär för människor.

Ungdomarna uttryckte alla att klimatförändringar medför konsekvenser för dem själva, djuren och jordens ekosystem. Samtidigt hade klimatförändringars konsekvenser en individuellt specifik betydelse hos dem eftersom var och en fokuserade på olika aspekter av konsekvenserna. Denna specifika betydelse uppstår från den individuella kontexten ungdomarna befinner sig i och speglar den verkligheten som de upplever vid ett givet tillfälle.

Definitioner av situationer kan hjälpa oss att förstå ungdomarnas olika förhållningssätt till klimatförändringars innebörd (Trost & Levin 2010). Andrea som är uppvuxen på landsbygden i Skåne och Daniella som är uppvuxen i en mexikansk kuststad har olika sätt att definiera situationen där klimatförändringars konsekvenser ges uttryck.

5.2.3 Synen på ansvar för klimatförändringar

Vem som bär ansvaret i att förändra och motverka klimatförändringar rådde det delade meningar om bland ungdomarna. Många lyfte det individuella ansvaret och vad de själva kan göra för att påverka såsom att äta vegetariskt, konsumera mindre eller undvika onödig plastförbrukning. Samtidigt uttryckte Sara att olika instanser i samhället skuldbelägger varandra istället för att ta det ansvar som behövs.

Jag hade nog velat se lite mer eget ansvarstagande. Det känns just nu som att politiker säger att ja det är hemskt och vi ska göra någonting åt det, men gör ingenting åt det. Och företag säger att det är privatpersoner som måste förändra sig och privatpersoner säger att det är företag och man försöker alltid lägga skulden på något annat än sig själv. Det tycker jag är ganska tråkigt för det leder ju ingenstans och då ser man ju inte heller var själva problemet är. Så man kanske istället för att lägga skulden på alla andra inser att man själv också måste ta ansvar (Sara).

I Saras resonemang kring olika aktörers ansvarsförskjutning kan vi urskilja hur alla olika instanser skuldbelägger varandra i klimatfrågan som ett sätt att frånsäga sig ansvar och skydda sig själva från den skam som kan uppstå (Scheff & Starrin 2013). Vidare lyfte Gustav hur individer inte kommer ta sitt eget ansvar om inte andra också gör det. Han nämnde också politikernas ansvar i att skapa gemensamma riktlinjer som individer har att utgå ifrån.

Det ska ju vara någon ledande politiker eller så som har stor makt och kan påverka och förändra lagarna så att alla människor måste ha samma att utgå från (Gustav).

Det vi identifierar i Gustavs resonemang är en efterfrågan på lagar och riktlinjer. Han lyfte även USAs och Kinas presidenter som två personer med mycket makt som väljer att ignorera klimatförändringar. Haltinner och Sarathchandra (2018) lyfter i sin studie att ju mer information och kunskap individer har kring klimatförändringar desto mer benägna är de att lägga över ansvaret på politisk nivå och därmed känna mindre oro inför problemet och ta mindre ansvar själva. Det överensstämmer inte med vår studie då ungdomarna hade mycket information och kunskap kring klimatförändringar, de lade ett visst ansvar på politisk nivå men kände trots det

oro inför problemet och tog samtidigt eget ansvar för att skapa förändring. Sara exemplifierar varför det är viktigt att ta eget ansvar för att skapa förändring.

Jag tror det handlar mycket om eget ansvar. Och att snacka med folk i ens närhet, för då tar de efter. Och då tar fler och fler efter. Och då sätter det mer press på organisationer och politiker och då tar de efter (Sara).

För att driva frågor och definiera sociala problem behövs makt och inflytande. Människor som saknar formell makt kan genom sociala rörelser framföra gemensamma krav. Därefter är det upp till politikerna att välja vad som ska tas upp och hanteras på samhälls nivå (Wettergren 2013). Individen och samhället integrerar i en växelverkan där de endast existerar i samspel med varandra (Trost & Levin 2010). Det är i denna växelverkan och sociala process som ansvaret för klimatförändringar kommuniceras och existerar. Om individen och samhället inte kan existera utan varandra kan, i enlighet med detta synsätt, ansvaret för klimatförändringar och deras konsekvenser inte ligga endast på den ena parten. Istället integreras ansvaret i de sociala processer som hela tiden flödar mellan individer och samhället där samhället upprätthålls genom individens föreställningar och handlingar (Trost & Levin 2010). Sammanfattningsvis kan vi ur ungdomarnas svar urskilja en önskan att alla människor, oavsett ställning i samhället, tar ansvar för klimatförändringar.

5.3 Emotioner kring klimatförändringar

Samtliga ungdomar uppgav att klimatförändringar är något som väcker negativa emotioner. Enligt emotionssociologin är förnuft och känslor integrerade (Wettergren 2013) vilket innebär att emotioner är inbäddade i den innebörden som klimatförändringar har för ungdomar. Ungdomarna uppgav flera olika emotioner såsom sorg, stress, ilska, oro, ångest, rädsla, frustration och skuld. Isa beskrev sina känslor kring klimatförändringar som "*alla hemska känslor i ett*". I detta avsnitt har vi fördjupat oss i ungdomarnas emotioner genom att utgå från emotionella processer, emotionsregim, hantering av emotioner och interaktionsritualer.

5.3.1 Emotionella processer

En av de vanligaste emotionerna ungdomarna vi intervjuade beskrev i förhållande till klimatförändringar var sorg. Cunsolo och Ellis (2018) använder sig av begreppet ekologisk sorg för att sätta ord på den sorg som människor kan känna kopplat till miljö - och klimatförändringar. En typ av ekologisk sorg som ungdomarna uppgav har drabbat dem på ett

personligt plan var sorg över framtida förluster såsom exempelvis framtida förändringar i väderförhållande. När vi frågade kring framtiden och hur synen på den i förhållande till klimatförändringar svarade Jonatan följande:

Jag får lägre framtidstro när jag ser hur klimatförändringarna påverkar oss idag (Jonatan).

Jonatans resonemang kring sin framtid stämmer väl överens med det Cunsolo och Ellis (2018) skriver om ekologisk sorg kopplat till framtiden. Denna typ av sorg är inte kopplad till en händelse utan till flera. Den är både akut vid nya händelser men också kronisk då den alltid finns där underliggande. Ungdomar växer ofta upp med berättelser om att de har en dystert framtid vilket dessa forskare menar gör att sorg kopplat till framtida förluster är ett fenomen som kommer att öka (Cunsolo & Ellis 2018). Dock, i stället för att förmedla en negativ syn på framtiden svarade Gustav på frågan om han tror att klimatförändringar kommer påverka honom i framtiden enligt följande:

Egentligen inte faktiskt. Det är nästan lite hemskt att säga. Men det är ingenting man tänker på så mycket (Gustav).

Det går att tolka Gustav svar som att han upplever att omgivningen förväntar sig att han ska ha en negativ syn på framtiden. Det tyder på att han genom emotionella processer lärt sig att han bör vara orolig för klimatet och han reflekterar själv över att det är hemskt när han uttrycker att han inte ser på framtiden på det sättet som det förväntas av honom. Han tänker inte så mycket på klimatförändringar som en del av sin framtid, men han reflekterar att han kanske *borde* tänka på ett annat sätt. Det tyder även på att det finns en social press att tycka, tänka och känna på ett specifikt sätt i förhållande till klimatförändringar. Det identifierar även Norgaard (2011) i sin studie men i motsats till vår studie menar hon att det finns en social press att inte uttrycka tankar och emotioner kring klimatförändringar. Denna sociala press kan ses som en del av den emotionsregim som Gustav ingår i, vilket vi fördjupar oss i under följande avsnitt.

5.3.2 Emotionsregim

Gustavs citat ovan tyder på att det finns normer och en social press kring hur ungdomar bör uttrycka sina tankar och emotioner kring klimatförändringar. Ungdomarna i vår studie uttryckte att de har negativa känslor såsom sorg, stress, oro och rädsla kring klimatförändringar och flera av ungdomarna uppgav även att de ofta lyfter dessa emotioner i interaktion med andra. I den emotionsregim som ungdomarna ingår är negativa emotioner kring klimatförändringar socialt accepterade och det har blivit en social norm bland ungdomarna att både känna och uttrycka

negativa emotioner kopplade till klimatet. Det står i motsats till Norgaards (2011) studie som visar att det finns en social press att inte prata eller nämna sina emotioner kring klimatförändringar. Studien av Norgaard (2011) genomfördes dock för flera år sedan och ungdomarnas emotionsregim är i ständig förändring eftersom de hela tiden förändras genom emotionella processers. Exempelvis kan oron för klimatförändringar tidigare ansetts vara en känsla som ska hållas tillbaka och gömmas. I takt med ifrågasättande av detta har oron för klimatförändringar utvecklats till en emotion som tillåts att uttryckas. De flesta ungdomar uttryckte hoppfullhet och glädje kring hur klimatförändringar har fått större plats i våra sociala interaktioner och att negativa emotioner kopplat till klimatförändringar är mer socialt accepterat idag eftersom att de hoppas på att det ska göra att fler agerar i klimatfrågan. Daniella, å andra sidan, framförde åsikter som skiljde sig från dem andra ungdomarna.

Det är det enda vi pratar om. Och det är inte att vi inte bryr oss, men måste vi prata om detta igen? Vi har en jättemysig middag med vänner. Måste vi prata om detta, nu igen? ... Så att det är lite där det ligger också ... irritationen (Daniella).

Daniella uttryckte negativa emotioner kring hur samtalet förs kring klimatförändringar, vilka kan tolkas som att de avviker från den rådande emotionsregimen. Hon uttryckte att hon tycker att samtalet kring klimatförändringar ofta skapar dålig stämning och väljer att inte delta i diskussioner kring ämnet.

Trots att samtliga av ungdomarna vi intervjuade instämde med den antropogena klimatpåverkan var det många som lyfte att de mött andras skepticism eller förnekande gentemot klimatförändringar. Haltinner och Sarathchandra (2018) framhåller att skepticismen hos dessa personer grundas i att klimatförändringar väcker starka obehagskänslor som de kan dämpa genom att aktivt söka upp information som motsäger sig klimatförändringar - vilket vidare stärker deras skepticism. Åsikter och beteenden som tillhör personer som förnekar klimatförändringar är inte socialt acceptabelt inom ungdomarnas emotionsregim och kunskapsregim. Det blev tydligt i våra intervjuer när vi frågade dem om hur de påverkas av att prata med någon som tycker helt motsatt i klimatfrågan - någon som till exempel förnekar klimatförändringar. Sara sa att hon blev frustrerad och ledsen, Gustav beskrev att han blev förbannad, Daniella att hon blev irriterad och Isa beskrev sina känslor kopplade till att prata med någon som förnekar klimatförändringar enligt följande:

Jag blir nog lite provocerad. Jag förstår liksom inte hur människan tänker. Jag förstår liksom inte. Jag kan inte förklara det för jag förstår det liksom inte. Hur kan man inte förstå att det

finns klimatförändringar. Det går liksom inte att beskriva. Jag blir liksom provocerad nu (Isa).

Däremot lyfte Andrea och Jonatan istället att de utvecklas mycket av att prata med någon som tycker helt annorlunda i förhållande till klimatförändringar.

Jag tycker det kan bli intressanta diskussioner. Så jag tror att det mest påverkar mig positivt. Det får mig också att fundera att jag verkligen borde kolla upp och veta vad jag pratar om, ännu mer när jag pratar med folk som inte håller med mig. Så då känner jag att jag blir motiverad att lära mig mer om ämnet (Jonatan).

Detta kan tolkas utifrån den symboliska interaktionismen och motståndets betydelse för utvecklingen av självet. Det innebär att vi utvecklas och förändras först när vi möter motstånd. Det kan exempelvis vara när vi träffar en person som tycker och tänker på ett helt annat sätt (Thunman & Persson 2011). I likhet lyfte Andrea och Jonatan att de vill läsa på mer och utvecklas i sin kunskap när de möter någon som ifrågasätter deras resonemang kring klimatförändringar. Då kan de få nya insikter om sig själva och världen vilket också gör att de utvecklas. Därmed kan vi argumentera för att vi inom emotions- och kunskapsregimer behöver både människor som söker och sprider kunskap som flera av ungdomarna uppgav att de gjorde, men också människor som problematiserar och ifrågasätter denna kunskap för att vi ska utvecklas som människor. Detta trots att detta ifrågasättande ibland kan skapa obehag hos både den som ifrågasätter och den som blir ifrågasatt.

5.3.3 Hantering av emotioner

Ungdomarna beskrev olika sätt att hantera sina negativa emotioner kring klimatförändringar. Vissa lyfte individuella handlingar såsom en klimatvänlig livsstil eller klimatengagemang som sätt att hantera sina negativa känslor medan andra beskrev att de försöker att inte tänka på klimatförändringar för mycket för att de ska orka må bra.

Man vill inte höra det. Man vill inte vara rädd hela tiden. Så ska man inte leva, det tycker inte jag. Så ja man blockerar det. Jag gör det iallafall och jag vet att folk gör det. För att det är en jättestark mekanism att bara glömma eller att inte se. Och det är ju också där som problemet ligger. Såklart. Och det är därför det blir så jävla paradox. Vad fan ska man göra? För man vill ju inte se, men det är därför problemet ökar. Men ja, då vill man inte göra något åt problemet för man vill ju inte se problemet (Daniella).

Även Gustav nämner att det ibland kan vara lättare att blunda för problemet som ett sätt att undvika obehagskänslor. Enligt Haltinner och Sarathchandra (2018) tenderar människor att

undvika att hantera komplexa problem som har komplexa lösningar. De beskriver detta som att personer sticker huvudet i sanden för att undvika obehag. I likhet nämnde Daniella och Gustav att det lättare att undvika problemet för att det inte ska påverka måendet allt för mycket. Det obehag som klimatförändringar innebär kan väcka negativa emotioner och en känsla av skam. Istället för att ta itu med emotionen väljer personen att aktivt skjuta den ifrån sig för att skydda sig själva. Det kan förklara Danielas paradox där hon aktivt väljer att blunda för problemet, vilket gör att problemet växer.

Jonatan nämnde ett annat sätt på vilket han hanterar de negativa emotionerna han har inför klimatförändringar. Han väljer att se problemet utifrån ett större perspektiv och att det hjälper honom att må bättre.

Det är en liten sak som får mig att trösta mig och inte känna så mycket klimatångest. För jag känner att det värsta som kan hända är att mänskligheten dör ut och allt kommer då ändå återställas så jorden kommer komma tillbaka sån som den är. Och på ett sätt, mänskligheten kommer nog dö ut. Sen om det är om 150 år eller om en miljon år, det är svårt, det kan man ju inte veta nu men det får mig ändå lite lugnare ibland när jag tänker det. Vi har ju inte gjort så mycket bra till planeten egentligen. Så om mänskligheten skulle dö ut... det kanske inte är så illa ändå. Det är ju tråkigt för min generation men det får mig i alla fall att tänka ibland att jag inte måste oroa mig över det. Om det händer så händer det men om det inte händer ska jag bara försöka göra så mycket jag kan och hjälpa till (Jonatan).

Jonatan beskrev hur han ofta hör klimatfrågan diskuteras utifrån att vi ska rädda jorden. Istället konstaterar han att jorden egentligen skulle må bra av att mänskligheten dog ut, då han anser att människan inte har gjort så mycket bra för planeten. Genom att han ändrar sin definition av klimatförändringars konsekvenser ändrar han också sitt sätt att tänka och handla (Trost & Levin 2010). Istället för att definiera mänsklighetens död som det värsta tänkbara scenariot definierar han mänsklighetens död som någonting positivt för planeten. Hans definition av klimatförändringars konsekvenser är således avgörande för hur han förhåller sig till dem.

Slutligen, ett ytterligare sätt som ungdomarna nämnde kring hur de hanterar sina negativa emotioner i förhållande till klimatförändringar var genom att engagera sig för klimatet. Nästan samtliga ungdomar nämner individuella handlingar såsom att konsumera mindre, äta mindre kött och flyga mindre. Andrea och Jonatan lyfter dessutom också att klimatstrejka som ett kollektivt engagemang och möjlighet att påverka, något som kan förstås enligt interaktionsritualer.

5.3.4 Interaktionsritualer

Andrea beskrev hur hon i sorgen och ilskan i samband med klimatförändringar också kunde finna hopp. Framförallt fann hon hopp i samband med de klimatstrejker hon deltagit i tillsammans med andra ungdomar för att få makthavare att lyssna på forskningen och ta klimatförändringar på allvar. Enligt Ojala (2012) kan hopp som är baserat på en förståelse för vad klimatförändringar innebär och dess konsekvenser göra att oro förvandlas till motivation vilket liknar Andreas beskrivning av klimatstrejkerna. I intervjun beskrev Andrea att det var kraftfullt och coolt att se halva skolan lämna lektionerna en fredag för att gemensamt gå ut och strejka för klimatet. Även Jonatan berättade att han varit med och klimatstrejkat. Han gjorde det främst för att han ville att det skulle uppmärksammas i media så att fler personer ska bry sig om klimatet.

Första gången var jag med och klimatstrejkade för jag tänkte att det var skulle få mycket uppmärksamhet i media och sådant. Jag är glad över det nu i efterhand. Jag tror det är viktigt fast man är väldigt liten (Jonatan).

Utifrån det som Andrea och Jonatan nämnde om klimatstrejkerna kan vi förstå dem som en form av interaktionsritual som visserligen grundar sig i negativa emotioner kopplade till klimatförändringar men som övergår till en känsla av kraft och styrka. Enligt Lindberg och Johansson (2008) kan den emotionella energin som delas i en interaktionsritual ge upphov till kollektiv upprymdhet vilket liknar Andreas beskrivning av klimatstrejkerna. Flera av ungdomarna inklusive Andrea kopplade klimatförändringar och klimatstrejkerna till Greta Thunberg.

Hon har ju på något sätt blivit vår röst. Att nu pratar man om det på ett sätt som alla förstår (Andrea).

Utifrån ett emotionssociologiskt perspektiv har Greta Thunberg bidragit med är att skapa ett forum och ett sammanhang där ungdomar med samma fokus möts i en interaktionsritual - klimatstrejken - där de delar sinnesstämning och emotionell energi (Lindberg & Johansson 2008). I det sammanhanget blir Greta gruppens gemensamma symbol och en annan ungdom att identifiera sig med. Till skillnad från andra makthavare bidrar Greta med ett språk som är tillgängligt för ungdomar, vilket Andrea lyfte i citatet. Det kan vidare förstås utifrån den sociala interaktionen som sker genom symboler. Symbolerna är signifikanta, vilket innebär att såväl sändaren som mottagaren förstår deras innebörd. Andrea lyfte bland annat att makthavare och

politiker ofta kan använda ett språk som hon inte förstår när de problematiserar klimatförändringar. Trots att de använder ord som utifrån deras egna perspektiv är symboler och har en mening blir budskapet obegriplig för mottagaren (Trost & Levin 2010). Istället bidrar Greta med symboler som är gemensamma för hela gruppen genom ett språk som är anpassat till ungdomarna.

5.4 Interaktioner kring klimatförändringar

Alla ungdomarna ansåg att klimatförändringar har fått mer uppmärksamhet de senaste åren. De menade att det pratas mycket om ämnet både i media, på politisk nivå, på sociala medier och individer emellan. Ungdomarna hade olika uppfattningar om vilken plats de vill att samtalet kring klimatförändringar ska ha i deras vardag. En del av ungdomarna vi intervjuade betonade vikten av att föra en aktiv diskussion och lyfta ämnet i olika sammanhang för att sprida informationen vidare och förhoppningsvis engagera fler personer att agera. De menade att de kan påverka genom att sprida kunskap, problematisera och föra diskussioner kring problemet. Andra ansåg att samtalet tar för mycket plats och undviker helst att prata om det i sociala sammanhang. I ovanstående avsnitt lyfte vi hur ungdomarna använde klimatstrejkerna för att integrera kring klimatförändringar. I följande avsnitt fördjupas analysen kring vilken betydelse klimatförändringar har i ungdomarnas sociala interaktioner med utgångspunkt i våra teoretiska begrepp social integration, jaget och spegeljaget samt identitet.

5.4.1 Social interaktion

Ungdomar interagerar med varandra på flera olika arenor idag och de ungdomarna som vi intervjuade lyfte hur klimatförändringar har blivit ett samtalsämne vid middagsbordet, i klassrummet, under fikarasten i personalrummet och över sociala medier. Andrea lyfte hur samtalet kring klimatförändringar idag involverar alla.

Alltså jag tycker framförallt att det blivit en väldigt stor skillnad på hur man samtalar om det. Det finns ju en mycket större drivkraft att göra det. Nu är det inte bara liksom nördarna i klassen som sitter och kollar på statistik utan nu är alla liksom involverade på ett eller annat sätt liksom. Oavsett om man vill det eller inte. Jag liksom senast igår så snackade vi om det på jobbet och vi jobbar ju inte med liksom klimat och sånt där. Det är liksom inte vårt fokus. Men det finns ju liksom i alla rum och samtal (Andrea).

Andrea nämnde att samtalet om klimatförändringar finns på flera olika arenor. Den arena som var viktigt för flera av ungdomarna var hemmet och föräldrarna. Ojala och Bengtsson (2019)

lyfter vikten av att ungdomar får möjlighet att diskutera samhälls- och klimatfrågor med sina föräldrar för att kunna utveckla ett konstruktivt sätt att hantera sina emotioner. Under uppväxtåren är det ofta föräldrarna som utvecklas till barnets signifikanta andra och är därmed dem som barnet ser upp till och som får stor betydelse för utvecklingen av jaget och barnets föreställningsvärld (Trost & Levin 2010). Därmed har föräldrarna också en viktig roll i att påverka barnets syn på klimatförändringar). Andrea lyfte att hennes föräldrar är väldigt engagerade vilket gjorde att det startades ett engagemang i henne också. Samtidigt menade både Jonatan och Gustav att deras föräldrar hade en väldigt pessimistisk syn på deras framtid.

När man hör klimatförändringar nämnas på TV och det är något negativt så brukar ju föräldrarna ha inställning. Att det inte är deras problem för då är de döda (Gustav).

Vidare beskrev Daniella sina föräldrar som ignorant medan Isa uttryckte att hon inte tror att hennes föräldrar tänker på klimatförändringar lika mycket. Det kan förstås utifrån att deras föräldrar är uppvuxna med andra normer och förhållningssätt gentemot klimatförändringar än vad ungdomarna är idag vilket påverkar de emotioner som förknippas - och förväntas förknippas till klimatförändringar. Det kan tolkas utifrån att barnet identifierar sin emotionshantering med sina föräldrars och internaliserar föräldrarnas syn på klimatförändringar. I takt med att barnet socialiseras och identifierar sina handlingar i förhållande till den större sammansatta allmänheten får de även tillgång till ett annat förhållningssätt till klimatförändringar. Daniella och Isa beskrev exempelvis att deras föräldrar inte bryr sig lika mycket om klimatet som de gör.. I takt med att Daniella och Isa interagerar och förhåller sig till den generaliserade andra internaliserar de nya sätt att förhålla sig till klimatförändringar.

Även om föräldrarna har en viktig roll i att överföra värderingar kring klimatförändringar till sina barn visar studien av Besel, Burke & Christos (2017) att lärare och skola på senare tid fungerat som ungdomarnas huvudsakliga informationskälla. De lyfter också att det skiljer sig från tidigare studier då nyheter, tv och tidningar varit viktigare. Även om ungdomarna i vår studie nämnde både skola och nyheter som viktiga informationskällor betonade de flesta ungdomarna sociala media som en viktig plattform för att både få och sprida information.

Jag skulle nog säga att jag får det mesta från media, ja nyheter främst, sen så sprids ju det på sociala medier (Sara).

Trots att Besel, Burke & Christos (2017) också genomfört sin studie i en tid där sociala medier expanderat som ett offentligt samtalsrum bland unga är det ingenting som nämns i deras artikel.

Kanske beror det på att sättet sociala medier används skiljer sig från tidigare. Flera av ungdomarna berättade att de använder sociala medier, framförallt Facebook och Instagram, för att följa nyheter och inflytelserika personer, även benämnda influencers bland ungdomarna, medan det tidigare kanske snarare har varit en mötesplats för att integrera med familj och vänner. Eftersom sociala medier idag är en plattform som används av så stor del av vår befolkning är det också en plattform som når ut till många, vilket en del av ungdomarna vi intervjuat lyfte som en möjlighet att påverka.

Ju fler som delar det desto fler ser ju det och då blir det ju kanske också en liten påverkan.

Inte jättestor påverkan men ändå en påverkan skulle jag säga (Sara).

Flera av ungdomarna berättade hur de gärna delar viktiga inlägg, skriver egna inlägg eller delar videos som problematiserar klimatförändringar. Isa berättade hur hon hoppas att det leder till att personer som kanske inte har så mycket kunskap om problemet ska få upp ögonen för att inse den klimatkrisen vi befinner oss i. Den sociala interaktionen som sker på plattformen möjliggör ett förändringsarbete för att sprida kunskap och problematisera vår nuvarande livsstil.

5.4.2 Jaget & spegeljaget

Många av ungdomarna lyfte att de tillhör en generation där en viss grad av klimatmedvetenhet har präglat hela deras uppväxt. Att leva klimatvänligt har på senare år blivit normen inom deras kretsar. Flera av ungdomarna resonerade kring hur individers benägenhet att påverka klimatförändringar är beroende av samtalet kring klimatförändringar men också beroende av andras handlingar. Både Isa, Andrea och Sara berättade att de ofta pratar om klimatförändringar genom att problematisera och beskriva aktiva handlingar i sin vardag som påverkar klimatförändringar positivt. De bedömer sina handlingar utifrån de normer och förväntningar de upplever existerar i samhället. Som reaktion på att individen ser sitt klimatvänliga framträdande utifrån andras ögon i ett definierat sammanhang där det är önskvärt att agera klimatvänligt uppstår en känsla av stolthet (Månsson 2013). Den bekräftelse som ungdomarna får i interaktion med andra gör att de är mer benägen att fortsätta upprätthålla sin klimatvänliga livsstil. Samtidigt lyfte Gustav hur social interaktion med andra kan leda till motsatt handlingskraft.

Jättemånga har ju den här åsikten att jag kan ju cykla till jobbet idag för att kanske dra ner på koldioxidutsläppen men så tittar de ut på gatorna och så ser de att alla kör också tänker de att, jaja men om alla andra kör vafan ska jag förändra mig för (Gustav).

I Gustavs exempel bedömer individen sina egna handlingar utifrån andras ögon och inser att det klimatvänliga valet hen är på väg att genomföra inte nödvändigtvis kommer generera en känsla av stolthet. Även om valet att cykla kan leda till bekräftelse från omgivningen så är uppoffringen, det vill säga att cykla istället för att åka bil, för stor. Eftersom alla andra kör bil kan de inte heller döma personen som kör eftersom de själva gör det.

Samtidigt kan interaktionen och speglingen i andra innebära en negativ spegling vilket i identifieras i Daniellas uttalande när hon beskrev orsaken till varför hon aktivt väljer att inte agera eller engagera sig i klimatfrågan.

Jag får bara skit för det för att jag inte vill hjälpa. Och då vill jag ju inte hjälpa mer. Om folk tror att jag inte vill hjälpa. Nä men då hjälper jag inte (Daniella).

I Daniella resonemang kan vi urskilja hur hon identifierar sig med den versionen av sig själv som synliggörs genom den andres ögon. Hon skapar sitt jag utifrån hur hon uppfattar att andra människor ser på henne (Månsson 2013). Hennes avståndstagande kan beskrivas som ett sätt att skydda sig själv från omgivningens fördomsfulla och nedlåtande attityder (Scheff & Starrin 2013).

Några av ungdomarna poängterade också att de tycker att samtalet förs på fel sätt eftersom det sprids mycket felaktig information vilket försvårar samtalet. De lyfte att de tycker att andras åsikter bildas på felaktiga grunder och att andra tycks tro att de vet mer än de egentligen gör. Vi kan tolka det som att den felaktiga informationen grundas då det kan upplevas förväntas av ungdomar generellt att förmedla kunskap och visa en medvetenhet kring klimatförändringar. För att passa in i gruppen försöker ungdomar framställa sig själva på ett sätt som upplevs vara önskvärt genom att uttrycka de åsikter och ståndpunkter som de tror får bäst respons hos omgivningen.

5.4.3 Identitet

Jonatan kopplade även ett klimatvänligt beteende till status och popularitet där han menade att ungdomar tenderar att följa det som är trendigt.

Jag tror mycket handlar om status också lite. Om det är populärt att vara miljövänlig och att försöka bry sig om miljö, då kommer fler folk göra det. Jag tror det är mycket det handlar om. Speciellt för ungdomar som är väldigt påverkade av vad som är populärt. Man försöker hitta sig själv (Jonatan).

I citatet beskrev Jonatan att ungdomar uppnår status genom att visa ett klimatengagemang gentemot sin omgivning. Behovet att bli sedda och bekräftade av andra leder till att individer handlar på ett sätt för som gör att de tillskrivs status (Wettergren 2013). Jonatans resonemang kan vidare förstås utifrån ungdomarnas ambition att skapa en identitet. Trost och Levin (2010) beskriver utvecklingen av identitet som beroende av mänskligt samspel där den blir synlig för omgivningen genom hur denne väljer att presentera sig själv. Ungdomen tar på sig en identitet men tillskrivs också en identitet genom andras ögon (Trost & Levin 2010). De identifierar sig med, och ansluter sig till en grupp människor vilka delar uppfattningen om att man bör leva en miljövänlig livsstil vilket bidrar till att ungdomarna eftersträvar en sådan livsstil. Således innebär det att ungdomens identitet kan beskrivas som en del av ett medlemskap i de sociala relationer som delar synen på hur man bör leva klimatvänligt. Genom att spegla sig i den gruppen blir det ett sätt för ungdomen att hitta sig själv.

Som nämnts tidigare har sociala medier visat sig vara ett viktigt forum för ungdomarna där de får möjlighet att både ta del av och sprida information. De tar del av information som väcker emotioner samtidigt som de sprider information som ett sätt att påverka. Samtidigt kan deras presentation på sociala medier förstås som ett sätt att skapa identitet. På den sociala plattformen intar ungdomen en roll med de förväntningar som är förknippade med den rollen, exempelvis att skriva eller framföra sina åsikter på ett önskvärt sätt. När ungdomen får bekräftelse i sin roll och i det hen skriver eller uttrycker blir ungdomen sannolikt mer benägen att upprätthålla det beteendet och skapar på så sätt en starkare identitet.

För någon månad sedan så spreds det en film på Instagram som handlade om hur mycket plast och skräp det fanns i haven. Så den försöker jag sprida och sen även viktiga textinlägg som kommer upp ibland (Isa).

Både Isa och Andrea beskrev hur de gärna delar olika inlägg relaterat till klimatförändringar på sociala medier. På det viset porträtterar de sig själva som miljömedvetna. Deras inlägg får både kommentarer och "likes" vilket kan ge dem bekräftelse och självförtroende i den roll de intagit på sociala medier. Denna roll blir en viktig del av deras identitet och därmed viktig för dem att upprätthålla. Vidare leder det till att de fortsätter sprida information kring klimatförändringar på dessa plattformar. När fler sprider den typen av information kan det leda till att fler tar del av den vilket kan leda till att information kring klimatförändringar fortsätter spridas och medvetenheten ökar genom ungdomarnas sociala interaktioner vilket var det som Isa och Andrea eftersträvade.

6. Avslutande diskussion

För att avrunda denna analys återkopplar vi till studiens frågeställningar. Vår första frågeställning fokuserar på vilken innebörd klimatförändringar har för ungdomarna och den besvarar vi i vår analys genom att diskutera olika aspekter av klimatförändringars innebörd för ungdomarna. Alla ungdomarna ansåg att klimatförändringar existerar och är orsakade av antropogen påverkan och de hade alla exempel på olika förändringar i deras närmiljö som de kopplade till klimatförändringar. Dessa olika förändringar i närmiljön blir ett ting som fått en gemensam betydelse för ungdomarna genom att de i social interaktion med andra lärt sig att koppla tinget till klimatförändringar orsakade av antropogen påverkan. Flera av ungdomarna resonerade att klimatförändringars konsekvenser kommer bli värre över tid men de hade olika syn på vem som framförallt berörs av klimatförändringars konsekvenser. Ungdomarna uppgav även att alla människor, oavsett ställning i samhället, har ett gemensamt ansvar att förändra och motverka klimatförändringar då ansvaret integreras i de sociala processer som hela tiden flödar mellan individer och samhället.

Vår andra frågeställning var att ta reda på hur ungdomarna resonerar kring egna och andras emotioner i förhållande till klimatförändringar. Det visade sig att samtliga ungdomar kände negativa emotioner kopplat till klimatförändringar. De uppgav även att de ofta möter andra ungdomar som känner ungefär som de själva men att det fortfarande finns många som förnekar klimatförändringar. Enligt emotionssociologin är förnuft och känslor integrerade vilket gör att emotioner är inbäddade i den innebörd som klimatförändringar har för ungdomarna. För att hantera sina egna och andras negativa emotioner kring klimatförändringar nämnde ungdomarna flera olika strategier. Dessa var bland annat klimatgynnsamma individuella handlingar, kollektivt engagemang i interaktionsritualer och undvikande av problemet.

Vår tredje och sista frågeställningar var vilken betydelse klimatförändringar har i ungdomarnas sociala interaktioner. I resonemang kring samtal om klimatförändringar berörde ungdomarna i huvudsak tonen på samtalet och på vilket sätt samtalet förs. Vissa tyckte att det pratades mycket om, andra lyfte motsatsen. Det rådde även skilda meningar om sättet på vilket det pratades då vissa tyckte att samtalet är för aggressivt och utpekande medan andra tyckte att vi bör sprida mer kunskap. Samtidigt uppgav samtliga ungdomarna att klimatförändringar har fått mer uppmärksamhet i alla olika typer av sociala interaktioner de senaste åren och att en klimatvänlig

livsstil har blivit normen och därmed önskvärt att eftersträva. I det sociala sammanhanget bekräftas ungdomarnas miljövänliga val, vilket stärker deras klimatvänliga livsstil. Genom att samtalet kring klimatförändringar ökar, ökar också ungdomarnas förståelse för problemet vilket i många fall gör dem mer benägna att agera på ett sätt som gynnar klimatet.

Trots att vi på grund av vår förförståelse utgick från ett urval av personer som inte haft möjlighet att påverka politiken genom demokratiska metoder lyfte nästan ingen av ungdomarna begränsningen i att inte få rösta som ett problem. De lyfte snarare andra faktorer som visade på variation i olika sätt som de upplever att de kan påverka. Ungdomarna lever och interagerar med debatten kring dagens klimatförändringar och att rösta är enligt dem inte det enda sättet - eller alltid det bästa sättet - att ha inflytande över omvärlden. Samtidigt visar vår studie att den ökade kunskapen och debatten kring klimatförändringar väcker starka emotioner hos ungdomarna vilket stärker vikten av att ämnet i högre grad bör inkluderas i det sociala arbetet. Kunskapen som denna uppsats genererat kan hjälpa socionomer att förstå hur ungdomarnas emotioner är inbäddat i deras förståelse för klimatförändringar som ständigt skapas och återskapas i sociala interaktioner. Klimatförändringar bidrar också till att forma ungdomarnas identitet vilket kan leda till konflikt både inom dem själva och inom deras sociala nätverk. Uppsatsen bidrar med ökad kunskap och medvetenhet kring klimatförändringars innebörd för ungdomar. Det är något som vi tror krävs framförallt i en tid där klimatförändringars konsekvenser tar sig uttryck genom exempelvis fler extrema väderförhållande, torka, bränder och ökade havsnivåer men också genom att fler människor upplever sorg och oro inför framtiden. Som socionomer behövs denna kunskap för att få en bredare förståelse kring ungdomars situation och därigenom kunna bemöta dem på ett bättre sätt i det sociala arbetet.

Avslutningsvis har vi uppfyllt vårt syfte att få förståelse för hur ungdomar resonerar kring klimatförändringar och hur de själva ser att dessa präglar deras emotioner och sociala interaktioner med hjälp av teorierna symbolisk interaktionism och emotionssociologi. Uppsatsen fyller en del av det tomrum som finns inom det sociala arbetets vetenskapliga fält kring ungdomar och klimatförändringar.

6.1 Förslag på vidare forskning

Våra förslag på vidare forskning som kan bedrivas inom området är studier som fokuserar ännu mer på interaktion och samtal kring klimatförändringar och hur det påverkar ungdomar samt vilken plats internet och sociala medier har. Det skulle även vara intressant att intervjua ett större urval ungdomar där även ungdomar som saknar gymnasieutbildning inkluderas. Vidare kan forskning som fokuserar på ungdomars resonemang kring klimatförändringar med fördel även bedrivas i länder som påverkas akut av klimatförändringar i och utanför Europa. Det hade vidare varit intressant att bedriva en liknande jämförande studie mellan olika generationer. Med detta sagt, om möjlig vidare forskning ser vi att ovanstående studie som undersöker hur ungdomar resonerar kring klimatförändringar och hur de själva ser att dessa präglar deras emotioner och sociala interaktioner utgör en början till ett viktigt tillskott i kunskapsläget kring ämnet.

7. Referenslista

- Agenda (2019). [TV-program]. *Partiledardebatt del 2*. Sveriges television, SVT 10 oktober.
- Ahrne, Göran & Peter Svensson (2015) Akademiskt skrivande. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Malmö: Liber.
- Besel, Richard, Krista Burke & Vana Christos (2017) A life history approach to perceptions of global climate change risk: young adults' experiences about impacts, causes, and solutions. *Journal of Risk Research*, 20(1):61–75.
- Blumer, Herbert (1969) *Symbolic interactionism. Perspective and method*. Englewood Cliff, New Jersey: Prentice-Hall.
- Boréus, Kristina (2015) Texter och vardag i samhälle. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Malmö: Liber.
- Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje uppl. Stockholm: Liber.
- Cunsolo, Ashlee & Neville R. Ellis (2018) Ecological grief as a mental health response to climate change-related loss. *Nature Clim Change*, 8(4):275–281.
- Eriksson-Zetterquist, Ulla & Göran Ahrne (2015) Intervjuer. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Malmö: Liber.
- Fridays For Future Sverige (2019) [<https://fridaysforfuture.se/om-oss/>]. Hämtat 2019-12-18].
- Hallin, Annette & Jenny Helin (2018) *Intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Haltinner, Kristin & Dilshani Sarathchandra (2018) Climate change skepticism as a psychological coping strategy, *Sociology Compass*, 12(6):1-10.
- Kalman, Hildur & Veronica Lövgren (2012) Etik i forskning och etiska dilemman. En introduktion. I: Kalman, Hildur och Veronica Lövgren (red.) *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups.
- Koch, Max (2013) Sociala problem ur ett dynamiskt perspektiv - exemplet ekonomisk tillväxt och klimatkrisen. I: Meeuwisse, Anna & Hans Swärd (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Andra uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

Källström Cater, Åsa (2015) Att intervjua barn. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Malmö: Liber.

Larsson, Sam & Peter Sohlberg (2014) *Socialpsykologi för socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Lind, Rolf (2019) *Vidga vetandet*. Andra uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lindberg, Odd & Björn Johansson (2008) Mobbingens ritualer och emotionella konsekvenser. I: Wettergren, Åsa, Bengt Starrin & Gerd Lindgren (red.) *Det sociala livets emotionella grunder*. Malmö: Liber.

Mead, George Herbert (1934/1976) *Medvetandet, Jaget och Samhället: från socialbehavioristisk ståndpunkt*. Lund: Argos.

Månsson, Sven-Axel (2013) Interaktionistiska perspektiv på studiet av sociala problemprocesser, karriärer och vändpunkter. I: Meeuwisse, Anna & Hans Swärd (red) *Perspektiv på sociala problem*. Andra uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

Nationalencyklopedin (2019a) *Klimatförändringar*

[<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/klimatförändring>. Hämtat: 2020-01-03].

Nationalencyklopedin (2019b) *Strejk*

[<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/strejk>. Hämtat: 2020-01-03].

Norgaard, Kari Marie (2011) *Living in denial. Climate change, emotions and everyday life*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

Nygren, Lennart (2012) Risken finns, finns nyttan? Etikprövningsnämnderna och den kvalitativa forskningen. I: Kalman, Hildur och Veronica Lövgren (red.) *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups.

Ojala, Maria (2012) Hope and climate change: the importance of hope for environmental engagement among young people, *Environmental Education Research*, 18(5):625–642.

Ojala, Maria & Hans Bengtsson (2019) Young people's coping strategies concerning climate change: relations to perceived communication with parents and friends and proenvironmental behavior, *Environment & Behavior*, 51(8):907–935.

Rennstam, Jens & David Wästerfors (2015) Att analysera kvalitativt material. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Malmö: Liber.

Ripple, William J., Christopher Wolf, Thomas M. Newsome, Phoebe Barnard & William R. Moomaw (2019) World scientists' warning of a climate emergency, *BioScience*, biz08 (OA volymnummer, tidsskriftnummer och sidnummer saknas).

Scheff, Thomas J. & Bengt Starrin (2013) Ett emotionssociologiskt perspektiv på sociala problem: skam och utsatthet. I: Meeuwisse, Anna & Hans Swärd (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Andra uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

Thunman, Elin & Marcus Persson (2011) George Herbert Mead och motståndet. I: Lindblom, Jonas & Jonas Stier (red.) *Det socialpsykologiska perspektivet*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, Jan & Irene Levin (2010) *Att förstå vardagen med ett symboliskt interaktionistiskt perspektiv*. Fjärde uppl. Lund: Studentlitteratur.

Wettergren, Åsa (2013) *Emotionssociologi*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Zapf, Michael Kim (2009) *Social work and the environment: Understanding people and place*. Toronto, Ontario: Canadian Scholars' Press.

8. Bilagor

8.1 Informationsbrev

Hej!

Vi heter Sandra Roxendal och Elin Hansson och läser på Socionomprogrammet vid Lunds Universitet. Vi skriver i nuläget vår kandidatuppsats kring ungdomars syn på klimatförändringar med syfte att undersöka hur ungdomar resonerar kring klimatförändringar och vilken betydelse de har för deras livsvillkor. Det gör vi för att vi tycker det är viktigt att ungdomars perspektiv på klimatförändringar synliggörs.

För att genomföra vår studie är vi intresserade av att komma i kontakt med ungdomar som är mellan 18-19 år gamla. Intervjuerna kommer att ta ungefär 30 - 45 minuter och kommer efter samtycke att spelas in för att sedan användas som text i vår uppsats. Ett engagemang i klimatfrågor är inget krav för att delta utan vi strävar efter att identifiera olika förhållningssätt och finna variation i de svar vi får.

Personerna som deltar kommer att avidentifieras i uppsatsen och vi kommer endast nämna att vi har intervjuat ungdomar i en större kommun i södra Sverige. De material som intervjuerna genererar kommer endast användas i uppsatsen. Om intervjupersonerna önskar får de gärna ta del av vår färdigställda uppsats. Deltagandet i studien är helt frivilligt och intervjupersonerna kan när som helst välja att avbryta sitt deltagande eller välja att inte besvara delar av intervjun.

Intervjuerna genomförs under de två första veckorna i november 2019. Tack på förhand!

Vänliga hälsningar

Elin Hansson och Sandra Roxendal

8.2 Intervjuguide

- Hur gammal är du? Vilket kön identifierar du dig som?
- Går du i skolan? Vilken inriktning? Om inte, vad sysslar du med?
- Vad betyder ordet klimatförändringar för dig?
- Minns du när du först kom i kontakt med begreppet klimatförändringar?

I denna studie kommer vi utgå från klimatförändringar utifrån Nationalencyklopedins definition. Den säger att klimatförändringar är varaktiga och tydliga förändringar av vädret på lång sikt, mätt genom medelvärde och oftast under en period på 30 år. I begreppet ingår bland annat förändring av nederbörd, temperatur och havsisens utbredning (Nationalencyklopedin 2019).

- Har du några tankar kring den definitionen? Något du vill tillägga? Frågor om den?

Syn och samtal om klimatförändringar:

Vi vill fördjupa oss i din syn på klimatförändringarna genom att skilja på klimatförändringar och samtalet om klimatförändringarna. Ser du någon skillnad mellan dessa två?

- Hur tror du att andra ungdomar tänker kring klimatförändringarna? Är det en åsikt du delar?
- Pratar du om klimatförändringarna i din vardag? Om ja, med vem?
- Från vilka olika källor får du information kring klimatförändringarna? T.ex. skola, tv, vänner, familj, sociala medier?
- Hur pratas det om klimatförändringar bland dessa källor?
- Hur skulle du vilja att det pratades om klimatförändringarna?
- Hade du velat höra mer om klimatförändringarna eller pratas det för mycket om det?
- Finns det frågor som du tycker är viktigare än klimatförändringarna? Vilka i så fall? Varför är de viktigare?
- Vem berör klimatförändringar? Berör de vissa mer än andra? Vilka? Varför? (Varför inte?) Exempel?

Känslor och klimatförändringar:

- När man googlar klimatförändringar är detta första bilden som kommer upp. Visa bild - Vad tänker du när du ser denna bild?
- Påverkar klimatförändringarna dig på något sätt nu? Om ja, hur?
- Om du skulle beskriva klimatförändringarna med en känsla, vilken känsla skulle det vara? Hur hanterar du denna känsla?
- Hur påverkas du av personer eller situationer där det framgår att de tänker helt annorlunda än du om temat? (D.v.s. personer eller situationer som inte tar klimatförändringar på allvar/som inte tror på dem eller personer som tar dem på allt för mycket allvar – formuleringen beror på hur de svarat på övriga frågor)

Framtid och klimatförändringar:

- Var ser du dig själv om 20 år?
- Tror du att klimatförändringarna kommer påverka dig då? Om ja, på vilket sätt?
- Påverkas din syn på framtiden av klimatförändringarna?
- Påverkas dina framtidsplaner av klimatförändringarna? Om ja, hur? Om nej, finns det något annat som påverkar dina framtidsplaner?

Möjlighet att påverka:

- Hur tycker du att olika instanser i vårt samhälle agerar och samtalar om klimatförändringarna? T.ex. skola, politiker, företag.
- Känner du själv att du kan påverka vad dessa instanser gör och hur de samtalar om klimatförändringarna? Hur? Var? Om inte, varför inte?
- Vill du påverka klimatförändringarna på något annat sätt?
- Om ja, på vilket sätt känner du att du kan påverka klimatförändringarna? Vad påverkar möjligheten/frånvaron av möjlighet?

Avslutning:

- Finns det något du vill tillägga som vi inte har tagit upp?
- Frågor/reflektioner om ämnet/intervjun?
- Känner du någon annan du tycker att vi ska intervjua? Det får gärna vara någon som tycker helt annorlunda än vad du gör.